

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Ανδριάνα – Μαρία Ξενιτέλη

A.M.: 14428

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής | Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

Καθηγήτρια: Εύα Ταλιαδούρου

Αθήνα, Ιούλιος 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ABSTRACT.....	4
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΩΣ ΑΤΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΚΑΙ ΩΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	6
1.1 Η ιστορική εξέλιξη της ελευθερίας του τύπου.....	6
1.2 Η κατοχύρωση της ελευθερίας του τύπου στο ελλαδικό χώρο.....	8
1.3 Η ελευθερία του τύπου ως στοιχείο της Δημοκρατίας και ως ατομικό δικαίωμα.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ.....	13
2.1 Έννοια του τύπου – Εννοιολογικός προσδιορισμός του τύπου.....	13
2.2 Περιεχόμενο της ελευθερίας του τύπου.....	14
2.2.1 Ελευθερία εκδόσεως.....	16
2.2.2 Ελευθερία συντάξεως.....	17
2.2.3 Ελευθερία εκτυπώσεως.....	18
2.2.4 Ελευθερία κυκλοφορίας.....	19
2.2.5 Ελευθερία ασκήσεως επαγγελματιών τύπου.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΦΟΡΕΙΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ.....	22
3.1 Φορείς των δικαιωμάτων.....	22
3.2 Τριτενέργεια.....	24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ.....	26
4.1 Διεθνείς συμβάσεις – ΕΣΔΑ.....	26
4.2 Ενωσιακό δίκαιο – Δίκαιο Ε.Ε.....	26
4.3 Εσωτερικό δίκαιο – Ελληνικό δίκαιο.....	27
4.3.1 Σύνταγμα.....	29
4.3.2 Κοινοί τυπικοί ή ουσιαστικοί νόμοι.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ.....	33
5.1 Γενικοί περιορισμοί σύμφωνα με το Σύνταγμα.....	33
5.1.1 Ελευθερία του τύπου και ιδιωτική ζωή.....	33
5.1.2 Ελευθερία του τύπου και προσωπικότητα.....	35
5.1.3 Ελευθερία του τύπου και δημοσίευση εμπιστευτικού εγγράφου ή πληροφοριών.....	37
5.2 Ειδικοί περιορισμοί σύμφωνα με το Σύνταγμα.....	37
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	40
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	41

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία γίνεται εκτενής αναφορά στη σημασία και τις αλλαγές της ελευθερίας του τύπου από τον 18^ο αιώνα έως και σήμερα.

Στο πρώτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στην άνθιση αλλά και στην κατοχύρωση της ελευθερίας του τύπου τόσο στον ελλαδικό χώρο, όσο και σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης. Εν συνεχεία, στα κεφάλαια δύο και τρία αναπτύσσονται οι ελευθερίες του τύπου (εκτυπώσεως, συντάξεως κλπ.), η έννοια και το περιεχόμενό του αλλά και οι φορείς των δικαιωμάτων της ελευθερίας του τύπου.

Έπειτα, στο κεφάλαιο τέσσερα, γίνεται αναφορά της ελευθερίας του τύπου εντός του νομοθετικού πλαισίου, στην Ελλάδα, αλλά και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα, αναλύεται το εσωτερικό δίκαιο, το Σύνταγμα, οι Διεθνείς συμβάσεις και το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο, αναφέρονται οι περιορισμοί του δικαιώματος τούτου, τόσο στην ιδιωτική ζωή και στην προσωπικότητα του ανθρώπου, όσο και στη δημοσίευση εμπιστευτικής ύλης ή και διαφόρων πληροφοριών.

Αποτελεί μια χρήσιμη εργασία για τους σπουδαστές ώστε να μπορέσουν να κατανοήσουν καλύτερα τη βασική λειτουργία της ελευθερίας του τύπου.

ABSTRACT

This paper makes an extensive reference to the significance and the changes of the freedom of press from the 18th century until today.

The first chapter refers to the development as well as the establishment of the freedom of press in the Greek territories and in specific parts of Europe. Further, in chapters two and three the freedoms of press (printing, editing etc.), the meaning and the content as well as the subjects of the rights of the freedom of press are analyzed.

In chapter four the freedom of press is elaborated within the legal framework applying in Greece and in the countries of the European Union. Specifically, the internal laws, the Constitution, the International Treaties and the European Union Law are reviewed.

Finally, in chapter five, reference is made to the restrictions of this right in the private life of individuals and in the human personality as well as in the publication of confidential material and various types of information.

It shall be a useful paper for students who will be enabled to better understand the fundamental role of the freedom of press.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

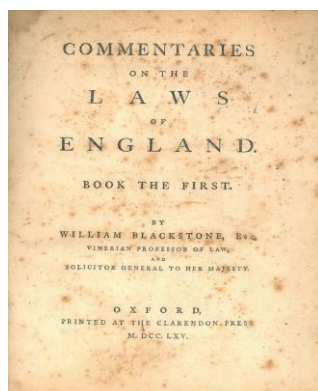
- Α. = Άρθρο
- ΔΣΑΔΠ = Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων
- Εδ. = Εδάφιο
- ΕΣΔΑ = Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
- ν. = Νόμος
- ό.π. = Όπως Παραπάνω
- παρ. = Παράγραφος
- ΠΚ = Ποινικός Κώδικας
- Σ = Σύνταγμα
- Φ.Π.Α = Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Κεφάλαιο 1: Ιστορική εξέλιξη. Η ελευθερία του τύπου ως ατομικό δικαίωμα και στοιχείο Δημοκρατίας.

1.1 Η ιστορική εξέλιξη της ελευθερίας του τύπου

Ανατρέχοντας στην ιστορία, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό τίθεται ως σημείο αφετηρίας του ζητήματος της ελευθερίας του τύπου η εποχή της ανακάλυψης και η εξέλιξη της τυπογραφίας γεγονός το οποίο προξένησε άμεση μεταβολή η οποία ακολούθησε τα επόμενα χρόνια.

Η ελευθερία του τύπου καθιερώθηκε πριν τριακόσια χρόνια στην Αγγλία και διακηρύχθηκε στο τέλος του 18ου αιώνα από την αμερικανική και μετά από τη γαλλική επανάσταση. Τον 18^ο αιώνα, ο άγγλος νομοθέτης Sir William Blackstone (1723-1780), έγραφε χαρακτηριστικά ότι «η ελευθερία του τύπου είναι πράγματι ουσιώδης για την φύση ενός ελεύθερου κράτους»¹. Και τον 19^ο αιώνα ο γάλλος πολιτικός συγγραφέας Chateaubriand (1768-1848), έγραφε ότι «το σύνταγμα δεν είναι παρά ένα παιχνίδι, διότι δεν υπάρχει συνταγματική ελευθερία χωρίς ελευθερία τύπου»².

William Blackstone, Commentaries on the Laws of England (1st ed, 1765, vol I, title page)

---

¹ Π. Δ. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα*, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή, 2010, σελ. 555, εδ.668

² Ό.π, σελ. 555, εδ.668

Itinéraire de Paris à Jérusalem et de Jérusalem à Paris

Από εκείνη την περίοδο και μετά ο τύπος υπέστη πολλές αλλαγές, όπως ιδεολογικές, οικονομικές και τεχνικές και ταυτόχρονα εξελίχθηκε στη μορφή και στη δομή του. Την περίοδο εκείνη λοιπόν, το γνωστό τότε τετρασέλιδο ή δισέλιδο άρχισε να μεγαλώνει και να μοιράζεται σε πιο πολλούς ανθρώπους όλων των τάξεων και οι επιχειρήσεις ακόμα άρχισαν να απασχολούν μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων. Ο τύπος από την εποχή των αρχικών διακηρύξεων της ελευθερίας του, υπέστη πολλές μεταβολές όπως, τεχνικές, οικονομικές κλπ. Πλέον, έτσι κι αλλιώς δεν είναι το μόνο μέσο με το οποίο μπορεί κανείς να ενημερωθεί, είναι και η τηλεόραση και το ραδιόφωνο αλλά και το διαδίκτυο, το οποίο στις μέρες μας θα μπορούσε να πεί κανείς πως είναι το κυριότερο μέσο μαζικής ενημέρωσης. Ιστορικά ελευθερία του τύπου σημαίνει, ελευθερία του πολιτικού τύπου από τον κρατικό έλεγχο που υπήρχε τότε σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Εκεί λοιπόν, υπήρχε και αλλαγή της ελευθερίας του τύπου ως φιλελεύθερο ατομικό δικαίωμα σε ένα δημοκρατικό πολιτικό δικαίωμα του κάθε πολίτη.

Συγχρόνως με το ατομικό δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου αναπτύχθηκε και μια θεσμική εγγύηση, μια συνταγματική κατοχύρωση του θεσμού του τύπου, με σκοπό να μπορεί να προστατευθεί από το σύνταγμα το δημόσιο συμφέρον. Η ελευθερία του τύπου ως ατομικό δικαίωμα ωστόσο, απορρέει πολλούς κινδύνους, διότι δεν είναι απεριόριστο, όμως στην ουσία του είναι απαλλαγμένο από τα νομικά καθήκοντα. Μάλιστα, ο τύπος από πολλούς οι οποίοι είναι αντίθετοι με την ελευθερία του τύπου την χαρακτηρίζουν ως “τέταρτη εξουσία”, διότι μπορεί πολύ εύκολα να διαμορφώσει την κοινή γνώμη. Έτσι λοιπόν ο τύπος μπορεί πολύ εύκολα να χαρακτηριστεί ως «καλός» και «κακός», βάση των ποιοτικών χαρακτηριστικών, τα οποία δεν έχουν καμία σύνδεση με τους νόμους του Συντάγματος. Όμως κάτι τέτοιο βασίζεται σε ένα κράτος δικαίου, μόνο από τα τυπικά κριτήρια και όχι από τα ποιοτικά τα οποία θεωρούνται και υποκειμενικά. Τυπικά κριτήρια θεωρούνται, ο τρόπος δημοσίευσης των γνωμών του, ή των ειδήσεων ή των διαφημίσεων, τα οποία ισχύουν, είτε αυτό είναι κάποιο περιοδικό, είτε κάποια εφημερίδα κλπ.. Κοινώς οι διακρίσεις «καλού & κακού» τύπου, δεν μπορεί να είναι βάσιμες σε καμία περίπτωση, από τη στιγμή που μπορεί να υπάρχει κάποια πολιτική ή εμπορική σκοπιμότητα.

1.2 Η κατοχύρωση της ελευθερίας του τύπου στον ελλαδικό χώρο

Πιο συγκεκριμένα, στον ελληνικό χώρο, την περίοδο της Τουρκοκρατίας οι υπόδουλοι Έλληνες στερήθηκαν του ελεύθερου τύπου, της ελευθερίας της σκέψης και της ελευθερίας της έκφρασης, χωρίς όμως αυτό να συμβαίνει και για την ανθούσα ελληνική κοινότητα του εξωτερικού, η οποία είχε προχωρήσει την έκδοση βιβλίων, εφημερίδων και περιοδικών. Έτσι λοιπόν, η Ελλάδα χαρακτηρίστηκε και η γενέτειρα του ελληνικού ελεύθερου τύπου. Ωστόσο η ελευθερία του τύπου εξακολουθεί να αποτελεί ένα ζωντανό και επίκαιρο θέμα, αφού ακόμα και τώρα πολλά κράτη, πιο συγκεκριμένα το ένα τρίτο τουλάχιστον, είναι ανύπαρκτη και σε αρκετά από τα υπόλοιπα κράτη πολύ περιορισμένη.

Στον ελλαδικό χώρο, ωστόσο πολλοί πεφωτισμένοι, μέσα από τα διάφορα έργα τους προσπαθούσαν να περάσουν στις συνειδήσεις των Ελλήνων, το δικαίωμα ελευθερίας του λόγου, της σκέψης και της έκφρασης. Στα ελληνικά Συντάγματα, διακηρύχθηκε η ελευθερία του τύπου, στο συνταγματικό σχέδιο του πρωτοπόρου τότε Ρήγα Βελεστίνη με το άρθρο 'Η του Συντάγματος του Άστρους του 1823 γνωστό και ως "Νόμος της Επιδαύρου", όπου έλεγε χαρακτηριστικά: «Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να κοινοποιώσιν άλλως τε και δια των τύπων τας δοξασίας των, αλλά με τους ακόλουθους τρεις όρους: α' – Να μη γίνεται λόγος κατά της χριστιανικής θρησκείας, β' - Να μην αντιβαίνωσιν εις τας κοινώς αποδεδειγμένας αρχάς της ηθικής, γ' - Να αποφεύγωσι πάσαν προσωπικήν ύβριν»³. Το οποίο επέτρεπε στους Έλληνες να κοινοποιούν μεταξύ άλλων και δια του τύπου την γνώμη τους, χωρίς να θίγουν την χριστιανική θρησκεία και αποφεύγοντας προσωπικές ύβρεις.

Σύνταγμα του Άστρους του 1823, γνωστό και ως «Νόμος της Επιδαύρου»

---

³ Κ. Γ. Μαυριά, Α. Μ. Παντελή, *Συνταγματικά κείμενα*, τόμος Α', Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή, 2007, σελ. 35

Δεσμευτικά μέτρα ωστόσο, προήλθαν από τον Όθωνα όταν εκείνος ήρθε στην Ελλάδα. Τα μέτρα αυτά είχαν σκοπό την παρεμπόδιση έκδοσης εφημερίδων και την επιβολή αυστηρών ποινών στους δημοσιογράφους και στην γενικότερη κατάλυση της ελευθεροτυπίας. Με το άρθρο 10 του Συντάγματος του 1844, κατοχυρώθηκε η ελευθερία της γνώμης, της σκέψης, της έκφρασης και της ελευθερίας του τύπου, το οποίο ανέφερε χαρακτηριστικά: «Πας τις δύναται να δημοσιεύη προφορικώς τε, εγγράφως και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρών τους Νόμους του Κράτους. Ο τύπος είναι ελεύθερος και λογοκρισία δεν επιτρέπεται. Οι υπεύθυνοι συντάκται, εκδότης και τυπογράφοι εφημερίδων δεν υποχρεούνται εις ουδεμίαν χρηματικήν προκαταβολήν λόγω εγγυήσεως. Οι εκδότης εφημερίδων θέλουν είσθαι πολίται Έλληνες»⁴. Πάντα όμως με την προϋπόθεση της τήρησης των νόμων και την απαγόρευση της λογοκρισίας. Η διατύπωση της ελευθερίας του τύπου καθιερώθηκε με το άρθρο 14 του Συντάγματος του 1864, το οποίο απαγόρευε κάθε προληπτικό μέτρο, περιορίζοντας έτσι τις περιπτώσεις κατάσχεσης εντύπων. Από τον 19ο αιώνα και μετά ο τύπος εξελίχθηκε σε τεράστιο βαθμό, τόσο στη δομή όσο κι στην μορφή του. Στο άρθρο, επίσης 26 της Τροικηνίας του 1827, πρόσθεσε την απαγόρευση της λογοκρισίας και αντικατέστησε τις «κοινώς αποδεδειγμένες αρχές της ηθικής», με τον όρο «σεμνότητα»⁵. Ενώ η σημερινή διατύπωση υπάρχει στο άρθρο 14 του συντάγματος του 1864.

Στο αναθεωρημένο άρθρο 14 του Συντάγματος, το 1911 προστέθηκε επίσης η απαγόρευση δημοσιεύσεως ειδήσεων οι οποίες αναφέρονται σε στρατιωτικές κινήσεις ή σε έργα οχύρωσης και καθιέρωσε την αλληλέγγυα αστική ευθύνη του εκδότη εφημερίδας και του συγγραφέα, που σε δημοσιεύματά του αναφέρεται στον ιδιωτικό βίο. Ενώ, στο σύνταγμα του 1927 στο άρθρο 16, επανέλαβε την συγκεκριμένη διάταξη και όρισε ότι «τα αδικήματα του τύπου δεν θεωρούνται ως επ' αυτοφώρω»⁶.

Κάποια χρόνια μετά, το Σύνταγμα του 1952 με το άρθρο 14, προβλέπεται η δικαστική παύση εφημερίδας η οποία, επιτρέπει όμως την κατ' εξαίρεση κατάσχεση εντύπων και την απαγόρευση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, καθώς επίσης και την επανόρθωση ανακριβών δημοσιογράφων. Μετά το συγκεκριμένο Σύνταγμα, ακολουθεί μια περίοδος ανελευθερίας του τύπου, με σκοπό να θεσπιστεί το 1975 το ισχύον Σύνταγμα, το οποίο μάλιστα, διατηρεί την διατύπωση του άρθρου του Συντάγματος του 1952. Το οποίο όμως, δίνει τη δυνατότητα στον νομοθέτη να ορίσει τα προσόντα ασκήσεως του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, και προβλέπει κ έναν

---

⁴ Ό.π, σελ. 83

⁵ Δαγτόγλου, ό. π., σελ. 561, εδ. 673

⁶ Μαυριά, Παντελή, ό.π., σελ. 143

περιορισμό, τη δυνατότητα στον νομοθέτη «Να προσδιορίσει ότι τα μέσα χρηματοδότησεως εφημερίδων και περιοδικών δέον να καθίστανται γνωστά»⁷.

Από τότε το άρθρο 14 του Συντάγματος διατηρήθηκε και τροποποιήθηκε με την αναθεώρηση του 2001, όπου αντικατέστησε τις διατάξεις του άρθρου 14 παρ. 5, 7 και 9, καθώς και του άρθρου 15 παρ. 2 με πολλές ρυθμίσεις. Οι νέες διατάξεις αυτές του άρθρου 14 αφορούν όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης όπως, έντυπα και ηλεκτρονικά. Ενώ, οι νέες διατάξεις του άρθρου 15 αφορούν μόνο τη ραδιοτηλεόραση.⁸ Όλες αυτές οι διατάξεις, οι οποίες μπορούν να ρυθμίζουν τα κοινά ζητήματα του τύπου αλλά και της ραδιοτηλεόρασης, από το άρθρο 14 παρ. 5,7 και 9 αναφέρονται στις παρακάτω παραγράφους:

Α) Καθένας ο οποίος θίγεται από ανακριβές δημοσίευμα ή εκπομπή έχει δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση πλήρους και άμεσης επανόρθωσης. Καθένας ο οποίος θίγεται από υβριστικό ή δυσφημιστικό δημοσίευμα ή εκπομπή έχει, επίσης, δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση άμεσης δημοσίευσης ή μετάδοσης της απάντησης. Νόμος ορίζει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται το δικαίωμα απάντησης και διασφαλίζεται η πλήρης και άμεση επανόρθωση ή η δημοσίευση και μετάδοση της απάντησης. (άρθρο 14 παρ.5 του Συντάγματος)⁹

Β) Νόμος ορίζει τα σχετικά με την αστική και ποινική ευθύνη του τύπου και των άλλων μέσων ενημέρωσης και με την ταχεία εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων. (άρθρο 14 παρ.7 του Συντάγματος)¹⁰

Γ) Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η οικονομική κατάσταση και τα μέσα χρηματοδότησης των μέσων ενημέρωσης πρέπει να γίνονται γνωστά, όπως νόμος ορίζει. Νόμος προβλέπει τα μέτρα και τους περιορισμούς που είναι αναγκαίοι για την πλήρη διασφάλιση της διαφάνειας και της πολυφωνίας στην ενημέρωση. Απαγορεύεται η συγκέντρωση του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της αυτής ή άλλης μορφής. Απαγορεύεται ειδικότερα η συγκέντρωση περισσότερων του ενός ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης της αυτής μορφής, όπως νόμος ορίζει. Η ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού

---

⁷ Δαγτόγλου, ό.π., σελ 563, εδ.674

⁸ Ό.π, σελ.563, εδ. 674^α,

⁹ <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-14/>

¹⁰ Ό.π, <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-14/>

στελέχους επιχείρησης μέσω ενημέρωσης είναι ασυμβίβαστη με την ιδιότητα προσώπου του ευρύτερου δημόσιου τομέα την εκτέλεση έργων ή προμηθειών ή την παροχή υπηρεσιών. (άρθρο 14 παρ.9 του Συντάγματος)

Δ) τις σχετικές κυρώσεις (άρθρο 14 παρ. 9 του Συντάγματος)¹¹

Όλο αυτό το διάστημα ο τύπος, υπέστη βαθιές αλλαγές. Ακόμη και ο κύκλος των αναγνωστών του άλλαξε ποσοτικά και ποιοτικά. Σήμερα πολλοί διαβάζουν εφημερίδες, ωστόσο όμως δεν πρόκειται για το κύριο μέσο μαζικής επικοινωνίας και ενημέρωσης αφού η ραδιοφωνία, η τηλεόραση και το διαδύκτιο έχουν λάβει τεράστιες διαστάσεις για την φιλελεύθερη δημοκρατία.

Εξώφυλλο εφημερίδας της Σμύρνης το έτος 1919

1.3 Η ελευθερία του τύπου ως στοιχείο της Δημοκρατίας και ως ατομικό δικαίωμα

Ιστορικά ελευθερία του τύπου, σημαίνει κυρίως την ελευθερία του πολιτικού τύπου από την λογοκρισία και την προηγούμενη διοικητική άδεια. Στην σύνδεση αυτή λοιπόν, του τύπου με την πολιτική γίνεται σαφής η μετάβαση από το φιλελεύθερο ατομικό δικαίωμα, στο δημοκρατικό πολιτικό δικαίωμα του κάθε πολίτη.

Για το Σύνταγμα μιας φιλελεύθερης δημοκρατίας, όπως η Ελλάδα, «ο τύπος και γενικότερα κάθε έντυπο είναι όργανο εκφράσεως γνώμης και ασκήσεως, οικονομικής

¹¹ Ο.π, <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-14/>

και επαγγελματικής δραστηριότητας ορισμένων ανθρώπων , ως φορείς των αντίστοιχων δικαιωμάτων»¹².

Με αυτή την ιδιότητα λοιπόν, η εφημερίδα και ο τύπος γενικότερα υπάγονται στους νόμους που ισχύουν για όλους. Συγχρόνως ο τύπος είναι στοιχείο απαραίτητο της διαμάχης ιδεών και συμφερόντων και στοιχείο της δημοσιότητας του πολιτικού βίου, όπου χωρίς αυτά δεν υπάρχει και φιλελεύθερη δημοκρατία.

Ως γνωστόν, η ελευθερία του τύπου και η ελευθερία της γνώμης γενικότερα είναι αναπόσπαστα στοιχεία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Με αυτή την ιδιότητα λοιπόν, ο ελεύθερος τύπος ως θεσμός με σκοπό να εκπληρώσει τον σκοπό του μπορεί να αποκτήσει κάποιους περιορισμούς ή και προνόμια, χωρίς ωστόσο να προσβάλλεται η αρχή της ισότητας. Προνόμια του τύπου, είναι πάντα σύμφωνα με το Σύνταγμα, καθετί το οποίο εξυπηρετεί την ανωτέρω δημοκρατική λειτουργία του τύπου. Προνόμια όμως, που δεν έχουν κάποια σχέση με την άμεση εξυπηρέτηση της δημοκρατικής λειτουργίας του τύπου δεν καλύπτονται από την ελευθερία του τύπου. Όσον αφορά τους ειδικούς περιορισμούς του τύπου, είναι συνταγματικά επιτρεπτεί μόνο και εάν προβλέπονται στο Σύνταγμα ή στους εκτελεστικούς νόμους του συντάγματος και δεν προσβάλλουν τον πυρήνα της ελευθερίας του τύπου. Αντισυνταγματικός είναι και ο χειρισμός των ειδικών περιορισμών του τύπου, όταν αρχίζουν και θίγονται των αντιπολιτευόμενων τα συμφέροντα.

Η ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης, αναλυτικότερα προβλέπονται με το άρθρο 19 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 1948, όπου αναφέρονται τα εξής: «Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις γνώμες του, και το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο».¹³

Μάλιστα στο άρθρο 19, παρ. 2 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων του 1966 αναφέρεται σχετικά με την ελευθερία του λόγου ότι: «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της αναζήτησης, της λήψης και της μετάδοσης πληροφοριών και απόψεων κάθε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, προφορικά, γραπτά, σε έντυπα, σε κάθε μορφή τέχνης ή με κάθε άλλο μέσο της επιλογής του».¹⁴

---

¹²Δαγτόγλου, ό. π., σελ 558, εδ.671

¹³ <https://gr.humanrights.com/what-are-human-rights/universal-declaration-of-human-rights/articles-11-20.html>

¹⁴https://el.wikisource.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AD%CF%82_%CE%A3%CF%8D%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%BF_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B1_%CE%91%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

2.1: Έννοια του τύπου – Εννοιολογικός προσδιορισμός του τύπου

Ο τύπος κατά το άρθρο 14 παρ. 2 εδάφιο 1 του Συντάγματος, περιλαμβάνει όλα τα έντυπα τα οποία είναι κατάλληλα και προορισμένα για διάδοση. Αντίθετα ο τύπος κατά την έννοια του άρθρου 14 παρ. 1 «Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους»¹⁵, το οποίο σημαίνει κάθε μέθοδο εκτύπωσης του λόγου, της εικόνας ή της γραφής είναι αποδεκτή, ανεξάρτητα από τον σκοπό διαδόσεως του.

Ετυμολογικά η λέξη τύπος προήλθε από το ρήμα τύπτω, χτυπώ, τυπώνω. Πιο συγκεκριμένα είναι το αποτέλεσμα, το παραγόμενο από χτύπημα. Ωστόσο λόγω της εξέλιξης της ελληνικής γλώσσας πήρε κι άλλες σημασίες, όπως το σχήμα, το αποτύπωμα, το πλήγμα, η μορφή. Εν τέλει, βέβαια κατέληξε να σημαίνει το σύνολο των εντύπων, των εφημερίδων και των περιοδικών. Υπό γενική έννοια, τύπος είναι κάθε προϊόν χημικού, μηχανικού, φυσικοχημικού μέσου το οποίο είναι ικανό για την παραγωγή ομοίων κειμένων, εικόνων, παραστάσεων σε χαρτί, ύφασμα, γυαλί κλπ.

Σήμερα έντυπο είναι κάθε κείμενο , κάθε εγγραφή μουσικού έργου με κείμενο ή επεξηγήσεις και κάθε ηχητικό αποτύπωμα απλού ή μελωδικού λόγου, εφόσον έχει παραχθεί με μηχανική ή φυσικοχημική ή ηλεκτρονική διαδικασία κατάλληλη για παραγωγή σημαντικού αριθμού αντιτύπων και προορίζεται για διάδοση¹⁶. Τύπος και έντυπα θεωρούνται, τα βιβλία, οι αφίσες, τα φυλλάδια, οι προκηρύξεις, τα αυτοκόλλητα σε καταστήματα, όλα όσα είναι προϊόντα της τυπογραφίας κάθε μορφής. Πιο συγκεκριμένα στον όρο «έντυπα», περιλαμβάνονται και οι φωτογραφίες, οι εικόνες, τα πανό, ανεξάρτητα όμως από την ύλη τα οποία είναι αποτυπωμένα.

Ωστόσο κάποια ξένα Συντάγματα, στην έννοια του τύπου συμπεριλαμβάνουν οποιαδήποτε αποτυπώματα ήχου ή κινητής εικόνας όπως είναι οι δίσκοι και οι κασέτες. Αυτό όμως, στο δικό μας Σύνταγμα δεν προβλέπεται, διότι τον τύπο τον

[84%CE%B9%CE%BA%CE%AC %CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1](#)

¹⁵ Μαυριά, Παντελή, ό.π., σελ. 300

¹⁶ Δαγτόγλου, ό. π., σελ. 575, εδ.680

διακρίνει από την φωτογραφία και την κινηματογραφία τις οποίες κιάλας, ρυθμίζει ξεχωριστά στο άρθρο 15. Ακόμη, δεν αποτελούν έντυπα, που υπάγονται στην ελευθερία του τύπου, τα έντυπα των δημοσίων υπηρεσιών ή οργανισμών ή εκείνα τα έντυπα που εξυπηρετούν καθαρά, την οικονομική ή επαγγελματική ή κοινωνική συνεννόηση, όπως είναι οι τιμοκατάλογοι, οι κοινωνικές προσκλήσεις και οι αγγελίες. Τα κυριότερα έντυπα λοιπόν, είναι είτε τα βιβλία είτε τα περιοδικά έντυπα, τα οποία περιλαμβάνουν τις εφημερίδες αλλά και τα περιοδικά των οποίων η διαφορά υφίσταται στην συχνότητα εκδόσεως τους και στο περιεχόμενό τους.

Το άρθρο 19 παρ. 1 του ΔΣΑΠΔ ορίζει ότι καθένας μπορεί να εκφράζεται προφορικά, σε έντυπα, γραπτά και σε κάθε μορφή τέχνης ή με κάθε άλλο μέσο της επιλογής του»¹⁷ και πως «Κανένας δεν πρέπει να υπόκειται σε διακριτική μεταχείριση και να παρενοχλείται για τις απόψεις του»¹⁸.

Άρα, η έκφραση και η διάδοση στοχασμών μπορεί να λάβει όλες τις δυνατές μορφές μη γλωσσικής επικοινωνίας και γενικότερα όλες τις μορφές του συμβολικού λόγου.

2.2 : Περιεχόμενο της ελευθερίας του τύπου

Το άρθρο 14 παρ. 1 και το άρθρο 10 Σ της ΕΣΔΑ κατοχυρώνουν το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, που βασικό σκέλος αποτελεί το δικαίωμα του καθενός να μπορεί να διαδίδει μέσω του τύπου, της τηλεόρασης ή του ραδιοφώνου ειδήσεις, απόψεις ή σχόλια. Ενώ με το άρθρο 5Α του Συντάγματος κατοχυρώνεται το δικαίωμα να μπορεί ο καθένας να ενημερώνεται από οποιαδήποτε πηγή εκείνος θέλει για όποιο θέμα τον ενδιαφέρει. Ωστόσο όλα τα παραπάνω, υπόκεινται σε κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

---

¹⁷ Φ.Σπυρόπουλος, Ξ.Κοντιάδης, Χ.Ανθόπουλος, Γ.Γεραπετρίτης, Σύνταγμα Κατ' άρθρο Ερμηνεία, Αντ. Ν. Σάκκουλας, σελ.319, εδ.9

¹⁸ <https://www.refworld.org/> (https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bd686e52&_cfchljschl tk =0f122914969188dd6480a068ff7aed60e50d5e41-1580907414-0-AYT8a5bELnEh6cmXFMBkaLL36lV1aiOyfUoA4FG1BzjJuKxOfVCriWhbsHXNJpUO4ddfBXnDLz6pdSpkRxt2jTel1M y27UoYclfv9W9YIE5BHvUJA0u_gxXbWaLN-vzczmOBs5ERUu19Epsr5EpEVCKX_zbe6RymJmd7AOZGYSbnvTdoT2U5dzfYLH8HilYglqEGDZgzhRXxfPryrrFqzgvBf9Uy7ix8hk57qFUo81GSuf0Wno3S9E5zf3aMlCouN9qFsJFta8W1i1knhxrwxlOe6bTEUFqeKlo2ndTO6yUOjYjM0F8t-7drFRNe8rYTr3g6uoENE5T_zLKoc_MLdTkXxuPYgkvUYqHuKrYACdhn ,

Βάσει των συνταγματικών διατάξεων των άρθρων 14 παρ. 1 και 5Α Σ το δικαίωμα ελευθερίας της έκφρασης συνίσταται:

α) στην ελευθερία σχηματισμού και έκφρασης απόψεων, ιδεών , γραπτά, προφορικά, σε έντυπα και σε κάθε μορφή τέχνης ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο της επιλογής του.

β) στην ελευθερία αναζήτησης , της λήψης και της μετάδοσης πληροφοριών και απόψεων κάθε είδους συνόρων, γραπτά ή προφορικά , σε έντυπα ή σε κάθε μορφή τέχνης. Επεμβάσεις σε αυτό το δικαίωμα επίσης επιτρέπονται βάση του άρθρου 25 παρ. 1 εδ. δ' Σ. Συγκεκριμένα , μόνο όταν προβλέπονται απευθείας από συνταγματική διάταξη, ή από τυπικούς ή από ουσιαστικούς νόμους που διαθέτουν χαρακτηριστικά της προβλεψιμότητας, δηλαδή είναι διατυπωμένοι έτσι ώστε να προκύπτει ένα επαρκές αναγνωρίσιμο πλαίσιο εντός του οποίου κάθε άτομο μπορεί να ρυθμίζει την συμπεριφορά του. Επίσης, όταν επιδιώκουν θεμιτό σκοπό και τέλος, όταν πληρούν τις προϋποθέσεις αναλογικότητας και αναγκαιότητας.¹⁹

Η ελευθερία του τύπου ορίζεται ως η ελευθερία της έκφρασης μέσω του τύπου. Η συγκεκριμένη ελευθερία περιλαμβάνει ακόμη την ελευθερία της πληροφόρησης μέσω του τύπου για κάθε πολιτικό και κοινωνικό ζήτημα, το δικαίωμα ίδρυσης και λειτουργίας επιχείρησης τύπου και το δικαίωμα καθενός να εκδίδει, να τυπώνει και να κυκλοφορεί έντυπα του είδους που επιθυμεί. Άρα, η ελευθερία του τύπου, που προστατεύεται από το άρθρο 14 του Συντάγματος, καταλαμβάνει όλα τα στάδια από τη προετοιμασία έκδοσης του εντύπου έως και την έκδοση και ανάγνωσή του από το κοινό. Μάλιστα, η έκδοση εφημερίδων ή άλλων εντύπων μπορεί να γίνει από τον καθένα, χωρίς κανέναν περιορισμό, ανεξαρτήτων εθνικότητας, εάν είναι κάποιος ανήλικος, ούτε για το εάν πρόκειται να είναι φυσικό η νομικό πρόσωπο.

Πιο συγκεκριμένα, η ελευθερία του τύπου περιλαμβάνει τα παρακάτω:

A) την ελευθερία της σε οποιονδήποτε χρόνο, τρόπο, σχήμα και οποιονδήποτε πάντα νόμιμο τίτλο και για το εσωτερικό αλλά και για το εξωτερικό.

B) την ελευθερία ίδρυσης και λειτουργίας επιχείρησης τύπου και μετέπειτα επιλογής μηχανημάτων, τυπογραφικού χαρτιού κλπ.

---

¹⁹ Φ.Σπυρόπουλος, Ξ.Κοντιάδης, Χ.Ανθόπουλος, Γ.Γεραπετρίτης, ό.π., σελ 318, εδ.8

Γ) την ελευθερία συλλογής πληροφοριών αλλά και πηγής πληροφοριών.

Δ) την ελευθερία εκλογής αλλά και ασκήσεως του δημοσιογραφικού επαγγέλματος.

Ε) την ελευθερία δημοσιεύσεως ειδήσεων και σχολίων σε οποιονδήποτε χρόνο αλλά και με οποιονδήποτε χρόνο.

ΣΤ) την ελευθερία την ελευθερία ίδρυσης και λειτουργίας διαφόρων οργανώσεων σχετικά με τον τύπο.²⁰

2.2.1 : Ελευθερία Εκδόσεως

Στην ελευθερία εκδόσεως συγκαταλέγεται η ελευθερία κάθε ατόμου και συνόλου ανθρώπων να εκδίδουν σε οποιονδήποτε χρόνο, τρόπο, σχήμα, οποιοδήποτε έντυπο επιθυμούν.

Επομένως, απαγορεύεται η θέσπιση προσόντων ή προϋποθέσεων, προσωπικών ή πραγματικών, ηθικών ή υλικών για την έκδοση εντύπου.

Επίσης, για την έκδοση εντύπου απαγορεύεται η καθιέρωση αδείας διοικητικής, δικαστικής ή νομοθετικής ή εγγυοδοσίας. Διότι, θα θεωρούνταν αντισυνταγματικό, εφόσον έρχεται σε αντίθεση με την παράγραφο 2 του άρθρου 14 του Συντάγματος που απαγορεύει τη λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο. Το «Σύνταγμα επίσης, επιτρέπει στην παράγραφο 9 του άρθρου 14, τη νομοθετική πρόβλεψη γνωστοποιήσεως των μέσω χρηματοδότησης εφημερίδων και περιοδικών»²¹. Απαραίτητη προϋπόθεση του Συντάγματος για την έκδοση εντύπου, είναι η ύπαρξη φυσικών προσώπων, αστικώς και ποινικώς υπευθύνων για κάθε εφημερίδα ή περιοδικό, οι οποίοι μένουν μόνιμα στην Ελλάδα, ανεξαρτήτως ωστόσο υπηκοότητας και δεν έχουν λόγο άρσεως του αξιοποίνου ή παρακωλύσεως της ποινικής διώξεως.

---

²⁰ Δαγτόγλου, ό. π., σελ. 578, εδ.682

²¹ Δαγτόγλου, ό. π., σελ 579-580, εδ.685

Ακόμη, η ελευθερία εκδόσεως συνεπάγεται με την ελευθερία ιδρύσεως και διευθύνσεως επιχειρήσεων τύπου, τηρώντας πάντα τις γενικές αρχές δικαίου και τις διατάξεις που αφορούν τον ανταγωνισμό μεταξύ εργοδότη και εργαζομένων. Ωστόσο, ελεύθερος παραμένει μόνο ο ιδιωτικός τύπος, διότι τα έντυπα που εκδίδονται από φορείς δημόσιας εξουσίας δεν υπάγονται στον τύπο του άρθρου 14 του Συντάγματος. Κάτι τέτοιο, βέβαια δεν ισχύει για τα πολιτικά κόμματα, των οποίων τα έντυπα υπάγονται στον τύπο. Η ελευθερία ιδρύσεως και διευθύνσεως επιχειρήσεων τύπου περιλαμβάνει το δικαίωμα συγχωνεύσεως και επεκτάσεως των επιχειρήσεων.

Τέλος, κάθε ειδικός περιορισμός που αφορά την έκδοση εντύπου είναι αντισυνταγματικός. Έτσι, ο τύπος έχει την ελευθερία καθορισμού χρόνου, τόπου και είδους εκδόσεως του τύπου. Ακόμη, έχει την ελευθερία επιλογής τίτλου του τύπου και την επιλογή του συντακτικού προσωπικού που θα πλαισιώσει την επιχείρηση. Άρα, η ελευθερία του τύπου θεωρείται η ελευθερία του ιδιωτικού τύπου.

2.2.2: Ελευθερία Συντάξεως

Ελευθερία συντάξεως, περιλαμβάνει το δικαίωμα της ελευθερίας συγκεντρώσεως και επεξεργασίας της υπό δημοσίευση ύλης. Η ελευθερία συντάξεως επίσης σημαίνει και ελευθερία κατευθύνσεως και περιεχομένου του εντύπου.

Η συγκεκριμένη ελευθερία, αποτελεί το βασικό σημείο της ελευθερίας του τύπου. Αυτό σημαίνει, πως ο καθορισμός της πολιτικής ή άλλης κατευθύνσεως του εντύπου δεν έχει κάποια σχέση με την έγκριση, θέληση ή ανοχή του κράτους²². Εντός πάντα των ορίων που θέτει το Σύνταγμα και οι σύμφωνοι με αυτό νόμοι, είναι εντελώς ελεύθερη επιλογή και η παρουσίαση της ύλης. Άλλωστε, οποιαδήποτε διάταξη η οποία απαγορεύει ορισμένη κατεύθυνση και περιεχόμενο του εντύπου, αποτελούν απαγορευμένα από το Σύνταγμα προληπτικά μέτρα.

Επίσης, η ελευθερία προσανατολισμού του εντύπου περιλαμβάνει το δικαίωμα προσλήψεως συντακτών και καθορισμού αρμοδιοτήτων από την εκάστοτε επιχείρηση. Ωστόσο δεν μπορεί να απαιτηθεί από κανέναν συντάκτη να γράψει ή να υπογράψει κάτι στο οποίο δεν είναι σύμφωνος και είναι εναντίον των πεποιθήσεών του. Αντίθετα, βέβαια και ο συντάκτης δεν μπορεί να δημοσιεύσει άρθρα για τα οποία δεν είναι σύμφωνος ο ιδιοκτήτης. Επίσης, με το περιεχόμενο του εντύπου συνδέεται και η ελευθερία δημοσιεύσεως αγγελιών και διαφημίσεων, καθώς η

---

²² Δαγτόγλου, ό. π., σελ 587-588, εδ. 698

διαφήμιση είναι ένα στοιχείο της ανεξαρτησίας του τύπου. Η διαφήμιση όμως, έχει πολλούς περιορισμούς κυρίως για την μη παραπλάνηση του αναγνώστη.

Όσον αφορά την ελευθερία του περιεχομένου, βάσει του άρθρου 14 του Συντάγματος υπάρχει απαγόρευση της λογοκρισίας και κάθε άλλου προληπτικού μέτρου. Λογοκρισία, είναι ο προληπτικός έλεγχος του έντυπου λόγου από τις κρατικές αρχές. Προληπτικός είναι ο έλεγχος ο οποίος γίνεται πριν την κυκλοφορία του εντύπου με σκοπό την προστασία της κυβέρνησης από την κριτική της πολιτικής ή καθοδήγηση της κοινής γνώμης.

2.2.3: Ελευθερία Εκτυπώσεως

Η ελευθερία εκτύπωσης συμπεριλαμβάνει δύο συγκεκριμένες ελευθερίες : Η πρώτη είναι η ελευθερία επιλογής σχήματος, επιφάνειας εκδόσεως και αριθμού αντιτύπων του εντύπου και η δεύτερη, αφορά την ελευθερία επιλογής μεθόδου και προσωπικού εκτύπωσης.

Όσον αφορά την ελευθερία επιλογής σχήματος, επιφάνειας και αντιτύπων, το κράτος δεν μπορεί να επέμβει, αν και στο παρελθόν κάτι τέτοιο ήταν εφικτό, δια της οδού της χορήγησης ατελούς δημοσιογραφικού χάρτη σε εφημερίδες και περιοδικά. Κάτι τέτοιο βέβαια, περιόριζε το σχήμα, την επιφάνεια εκδόσεως και τον αριθμό αντιτύπων σε περιοδικά αλλά και εφημερίδες, το οποίο βέβαια ήταν και αντισυνταγματικό, διότι δεν υφίσταται ελευθερία εκτύπωσης με περιορισμούς στα βασικά στοιχεία του. Με την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα όμως, άλλαξαν πολλά με ευνοϊκές επιπτώσεις, ως προς την ελευθερία εκτύπωσης. Οι αλλαγές που υφίσταντο αφορούσαν το καθεστώς της δασμολογικής ατέλειας του δημοσιογραφικού χάρτη, δηλαδή δεν ήταν επιτρεπτό πλέον να χορηγήσουν δασμολογική ατέλεια στον δημοσιογραφικό χάρτη ή οποιοδήποτε άλλο προϊόν εισαγόταν από τις τρίτες χώρες, διότι οι δασμοί πήγαιναν κατευθείαν στα έσοδα με αυτά της Κοινότητας, σε αντίθεση με τα άλλα κράτη μέλη που έτσι κι αλλιώς είναι αδασμολόγητο.

Άλλη μια ευνοϊκή επίπτωση υπήρξε και στο καθεστώς των εσωτερικών φόρων, η οποία μεταβλήθηκε. Ο φόρος δηλαδή, του κύκλου εργασιών αντικαταστάθηκε με τον γνωστό πλέον σε όλους μας Φ.Π.Α (Φόρο Προστιθέμενης Αξίας). Αυτό, είχε σαν αποτέλεσμα ότι ένα μεγάλο μέρος των εσόδων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προερχόταν από τα έσοδα του φόρου προστιθέμενης αξίας.

Ωστόσο, η ελευθερία επιλογής μεθόδου και προσωπικού εκτύπωσης, περιλαμβάνει την ελευθερία της εφαρμογής μεθόδου εκτύπωσης του εντύπου, με οποιαδήποτε μέθοδο και σε οποιονδήποτε χρόνο. Ακόμη, περιλαμβάνει την πρόσληψη του κατάλληλου προσωπικού και εγκατάστασης των αναγκαίων μηχανημάτων, για την όλη διαδικασία. Το πρόβλημα σε αυτή την ελευθερία είναι πως δύσκολα μπορεί να συμβιβαστεί με το «κλειστό» επάγγελμα του τυπογράφου. Μάλιστα, θεωρείται αντισυνταγματική η δημιουργία κλειστού επαγγέλματος τυπογράφων, διότι μπορεί να υπάρχει έμμεση παρεμπόδιση της έκδοσης εντύπων χάρις στην έλλειψη μεγάλου αριθμού τυπογράφων.

2.2.4: Ελευθερία Κυκλοφορίας

Το έντυπο τυπώνεται με στόχο να διατεθεί, να αποσταλεί και να κυκλοφορήσει. Η ελευθερία κυκλοφορίας είναι πολύ σημαντική, για την διάδοση στοχασμών, ιδεών και διαφόρων γνώμων που εμπεριέχονται σε αυτά. Η ελευθερία κυκλοφορίας πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει τη διανομή του εντύπου, την αποστολή του με οποιονδήποτε τρόπο, από τον τόπο παραγωγής έως και τον τόπο πώλησεως και τέλος, περιλαμβάνει την πώληση του εντύπου.

Σχετικά, με την ελευθερία αποστολής των εντύπων, αυτή μπορεί να γίνει με οποιονδήποτε τρόπο, είτε με ταχυδρομείο, είτε με ίδια μέσα, είτε με κάποιο πρακτορείο τύπου και πιο συγκεκριμένα η ελευθερία κυκλοφορίας καλύπτει όλες αυτές τις περιπτώσεις, χωρίς κανέναν απολύτως περιορισμό, βάσει του Συντάγματος πάντα.

Η ελευθερία διανομής στους αναγνώστες μπορεί να πραγματοποιηθεί, με ή χωρίς την μεσολάβηση ειδικών πρακτορείων διανομής τύπου, σε οποιοδήποτε χώρο και χρόνο που επιθυμεί ο εκάστοτε εκδότης.

Ακόμη, ελευθερία κυκλοφορίας όπως προαναφέρθηκε, σημαίνει και ελευθερία πώλησεως σε όλους, με οποιονδήποτε τρόπο επιθυμεί ο εκάστοτε εκδότης, σε οποιοδήποτε δημόσιο τόπο και οποιονδήποτε χρόνο.

Το Σύνταγμα κατοχυρώνει επίσης, την ελευθερία επιλογής πωλητών και μεθόδων πώλησεως. Ουσιαστικά, επιτρέπει «την πώληση εντύπων με εγγραφή συνδρομητών, δια μέσου καταστημάτων ή περιπτέρων, με υπαίθριους ή και πλανόδιους πωλητές ή

ακόμη και με αυτόματα μηχανήματα»²³. Βέβαια πλέον, επειδή κυριαρχεί το μονοπώλιο και τα κλειστά επαγγέλματα, η νομοθεσία αυτή περιορίζει πολύ την συγκεκριμένη ελευθερία. Για να μην θίγεται λοιπόν, αυτή η ελευθερία, καθοριστικοί παράγοντες είναι, να μην εμποδίζεται η πώληση εντύπων σε ορισμένες περιοχές και η πώλησή τους να γίνεται ανά πάσα ώρα και στιγμή, όπου οι εκδότες επιθυμούν, αλλιώς κάτι αντίθετο από αυτό θεωρείται άκρως αντισυνταγματικό. Ως προς την πώληση, ο κρατικός καθορισμός της τιμής πωλήσεων και περιοδικών, αποτελεί βασικό στοιχείο του δικαιώματος της έκδοσης και δεν επιδέχεται καμία νομοθετική παρέμβαση η οποία θα αναιρούσε το δικαίωμα. Καθότι, ο τύπος είναι ιδιωτική επιχείρηση, με την συγκεκριμένη διάταξη, μπορεί να ορίζει την τιμή του εντύπου είτε στα ανώτερα είτε στα κατώτερα επίπεδα, ή ακόμα να την διανέμει και εντελώς δωρεάν. Έτσι λοιπόν, το Συμβούλιο της Επικράτειας, ορίζει πως ο κάθε εκδότης έχει το δικαίωμα να ορίζει την τιμή την οποία επιθυμεί να πουλάει, αλλά και ο κάθε αναγνώστης έχει το δικαίωμα να επιλέγει για την πληροφόρησή του, όποια εφημερίδα- περιοδικό επιθυμεί, ακόμη και με κριτήριο την τιμή του.²⁴ Επίσης άλλη μια ελευθερία, η οποία προκύπτει μέσα από την ελευθερία πωλήσεως είναι η ελευθερία της διαφήμισης του τύπου, που μπορεί να γίνει και μέσω των εφημεριδοπώλων και οποιαδήποτε απαγόρευση είναι και αυτή αντισυνταγματική.

Τέλος, αντισυνταγματική θεωρείται, κάθε νομοθετική διάταξη, η οποία απαγορεύει την έκδοση και την κυκλοφορία εφημερίδων - περιοδικών οι οποίες διατίθενται δωρεάν ή απαγορεύει και την διάθεση εφημερίδων - περιοδικών, που χρηματοδοτούνται από τα εισοδήματα των διαφημίσεων και των αγγελιών που δημοσιεύουν.

2.2.5: Ελευθερία Ασκήσεως Επαγγελματών Τύπου

Η ελευθερία του τύπου, χωρίς την ελευθερία ασκήσεως επαγγελματών τύπου, θεωρείται κενή περιεχομένου. Αυτή λοιπόν, η μορφή ελευθερίας δεν δέχεται διατάξεις οι οποίες θεσπίζουν διοικητικές άδειες επαγγέλματος τυπογράφου, δημοσιογράφου, εφημεριδοπώλη κλπ., ειδικά εάν χορηγούνται με βάση διάφορα κριτήρια σκοπιμότητας. Σχετικά, όμως με αυτές τις διατάξεις είναι αντίθετες οι διατάξεις, οι οποίες εγκαθιστούν κλειστό επάγγελμα, δηλαδή επιτρέπουν μόνο σε μέλη σωματείων την ενασχόληση με ορισμένο κλάδο επαγγέλματος ενώ απολύουν εκείνους που δεν ανήκουν σε κάποιο συγκεκριμένο σωματείο ή παύουν να είναι μέλη. Επειδή όμως το δημοσιογραφικό επάγγελμα δεν είναι κλειστό, παράνομο και

---

²³ Δαγτόγλου, ό. π., σελ 600, εδ.714

²⁴ Δαγτόγλου, ό. π., σελ 603, εδ.717

αντισυνταγματικό θα θεωρούνταν η απαγόρευση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος μετά από κάποια ορισμένη ηλικία σε κάποιο άτομο. Αντιθέτως όμως, παράνομη δεν θεωρείται η άρνηση εγγραφής κάποιου που ασκεί το επάγγελμα του δημοσιογράφου, σε κάποιο σωματείο, με την δικαιολογία ότι ξεπερνά το όριο της ηλικίας που προβλέπει το συγκεκριμένο σωματείο. Αναγκαστική, ωστόσο, συμμετοχή σε κάποιο σχετικό σωματείο δικαιολογείται μόνο, από κάποιο γενικό συμφέρον και όχι μόνο από το οικονομικό συμφέρον των ενδιαφερομένων.

Τέλος, από την ελευθερία ασκήσεως επαγγελμάτων προκύπτει, η απαγόρευση κρατικής κηδεμόνευσεως οποιασδήποτε οργάνωσης τύπου. Έτσι λοιπόν, διατάξεις οι οποίες επιβάλλουν κρατική συμμετοχή στις διοικήσεις των δημοσιογραφικών οργανώσεων είναι αντίθετες στον πυρήνα της ελευθεροτυπίας ως απαλλαγής του τύπου από οποιαδήποτε ανάμιξη του κράτους.²⁵

---

²⁵ Δαγτόγλου, ό. π., σελ. 607, εδ.724

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΦΟΡΕΙΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

3.1 Φορείς των ατομικών δικαιωμάτων

Σύμφωνα με τη συνταγματική διατύπωση φορείς της ελευθερίας του τύπου θεωρούνται οι Έλληνες και οι αλλοδαποί, όπως καθίσταται σαφές από την διατύπωση του άρθρου 14 παρ. 1 του Συντάγματος, ‘‘καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους’’²⁶. Ακόμη φορείς, θεωρούνται και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Μάλιστα για ορισμένα φυσικά και νομικά πρόσωπα, όπως είναι τα πολιτικά κόμματα και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, η συνταγματική αυτή προστασία παίζει ιδιαίτερο ρόλο για αυτά.

α) Οι Ιδιώτες :

Κύριοι φορείς της ελευθερίας του τύπου είναι οι ιδιώτες είτε στόχος τους είναι κάποιο κέρδος είτε όχι. Ωστόσο, αποκλείονται το κράτος και κάθε φορέας δημόσιας εξουσίας, διότι η ελευθερία του τύπου και κάθε ατομική ελευθερία δεν είναι δικαίωμα του κράτους, αλλά είναι δικαίωμα απέναντι στο ίδιο το κράτος και όλων των άλλων φορέων δημόσιας εξουσίας. Η άσκηση δηλαδή της δημοκρατικής λειτουργίας του τύπου προϋποθέτει ιδιωτικό και όχι κρατικό τύπο. Κάτι τέτοιο βέβαια, δεν αφαιρεί το δικαίωμα από την κυβέρνηση ή από κάθε άλλο δημόσιο οργανισμό να εκδώσει έντυπα, αλλά δεν αποτελεί και άσκηση της προστατευόμενης από το άρθρο 14 του Συντάγματος ελευθερίας του τύπου. Στην συγκεκριμένη περίπτωση τον νομοθέτη, δεν τον δεσμεύει το Σύνταγμα από το να περιορίσει κάθε εξουσία των δημόσιων αρχών, πάντα όμως με την προϋπόθεση να μην θίγει και να μην εμποδίζει την τον τρόπο διοίκησης, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

Πιο συγκεκριμένα, «φορείς της ελευθερίας του τύπου είναι όλοι όσοι ασκούν κατ' επάγγελμα ή παρεμπιπτόντως οποιαδήποτε δραστηριότητα του τύπου»²⁷, όπως είναι οι τυπογράφοι, διευθυντές, αρχισυντάκτες, εφημεριδοπώλες, ανταποκριτές, επαγγελματίες, εθελοντές κ.λ.π., όπως επίσης και οι αγοραστές και οι αναγνώστες

---

²⁶ Μαυριά, Παντελή, ό.π., σελ. 300

²⁷ Δαγτόγλου, ό. π., σελ 610, εδ. 728

συμπεριλαμβανομένων και οι ανήλικοι. Οι ανήλικοι μάλιστα, προστατεύονται μόνο έναντι του κράτους και όχι από τους γονείς οι οποίοι μπορούν να τους απαγορεύσουν την ανάγνωση κάποιου εντύπου.

β) Τα Νομικά Πρόσωπα

Σημαντικούς φορείς της ελευθερίας του τύπου αποτελούν και τα νομικά πρόσωπα (ανώνυμη εταιρία ή ιδιωτικό ίδρυμα), πάντα όμως στο πλαίσιο που ασκούν κάποια δραστηριότητα σχετική με τον τύπο. Κάτι τέτοιο βέβαια δεν ίσχυε και για την έκδοση εφημερίδας, αφού βάσει παλαιότερων συνταγματικών διατάξεων, ο εκδότης της εφημερίδας έπρεπε να έχει ελληνική ιθαγένεια και να μην έχει στερήσει των πολιτικών του δικαιωμάτων και επίσης, όφειλε να είναι φυσικό πρόσωπο. Κάποια σχετική όμως διάταξη με αυτή του 1952 δεν επαναλαμβάνεται στο παρόν Σύνταγμα. Ωστόσο, επειδή δεν γίνεται να αποφεύγεται η ανάληψη ευθύνης είτε ποινικής είτε αστικής, νόμος ορίζει πως άσχετα με την ιδιότητα του ιδιοκτήτη του εντύπου ως νομικό πρόσωπο, είναι αναγκαίο να ορίζονται ποινικώς ή αστικώς υπεύθυνοι του εντύπου φυσικά πρόσωπα τα οποία μένουν μόνιμα στον ελλαδικό χώρο. Κοινώς, τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου αν με την έκφραση της συλλογικής γνώμης προωθούνται οι σκοποί τους και οι ενώσεις προσώπων χωρίς κάποια νομική προσωπικότητα, μπορούν να είναι φορείς της ελευθερίας του τύπου. Στο πλαίσιο του ισχύοντος Συντάγματος είναι ορθή η νομοθετική διάταξη του άρθρου μόνου παρ. 3, ν. 1178/1981²⁸ σύμφωνα με την οποία «ο ιδιοκτήτης πάσης εφημερίδος ή περιοδικού υποχρεούται να ορίξη εκδότην και διευθυντήν φυσικά πρόσωπα έχοντα την μόνιμον κατοικίαν και διαμονήν των εν Ελλάδι και μή καλυπτόμενα οπωσδήποτε υπό ασυλίας, ετεροδικίας ή άλλου λόγου αίροντος το αξιόποινον ή παρακωλύοντος την ποινικήν τούτων δίωξιν»²⁹.

γ) Αλλοδαποί

Ήδη από το σύνταγμα του 1844 η ελευθερία της γνώμης και του τύπου επίσης, κατοχυρωνόταν και για τους Έλληνες αλλά και για τους αλλοδαπούς. Η μόνη όμως

---

²⁸ «Περί αστικής ευθύνης του τύπου και άλλων τινών διατάξεων» (Α' 187)

²⁹ Δαγτόγλου,ό.π., σελ 611, εδ. 730, βλ άρθρο μόνο παρ.3 ν. 1178/1981 <<περί αστικής ευθύνης του τύπου και άλλων τινών διατάξεων>> (Α' 187)

εξαιρέση που υπήρχε στο σύνταγμα του 1844 και συγκεκριμένα στο άρθρο 10 παρ.4, ήταν ότι συγκεκριμένα οι εκδότες των εφημερίδων έπρεπε να είναι Έλληνες πολίτες, μάλιστα αυτό ίσχυε έως και το 1952. Από εκεί και πέρα με το σύνταγμα του 1952, έγινε σαφές ότι, όταν ο εκδότης της εφημερίδας ήταν νομικό πρόσωπο, η έδρα του έπρεπε να βρίσκεται στην Ελλάδα, αφετέρου τα φυσικά πρόσωπα τα οποία διοικούσαν την εκδότρια εταιρεία, όφειλαν να είναι Έλληνες πολίτες, μη στερημένοι των ατομικών τους δικαιωμάτων. Και με σκοπό να μπορεί να ελεγχθεί κάτι τέτοιο οι μετοχές των εταιριών έπρεπε να είναι ονομαστικές. Κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται βέβαια, στο ισχύον Σύνταγμα και επίσης ένα τέτοιο διάταγμα δεν μπορεί να εισαχθεί από τον ίδιο το νομοθέτη. Πλέον, ισχύει ότι οι αλλοδαποί μπορούν να απολαμβάνουν αδιακρίτως τα προνόμια της ελευθερίας του τύπου, όπως και οι Έλληνες, με μόνο περιορισμό ότι ο αστικός και ποινικός υπεύθυνος είναι υποχρεωμένος να διαμένει μόνιμα στην Ελλάδα.

3.2 Τριτενέργεια

Βάσει των ατομικών δικαιωμάτων, ο ιδιώτης μπορεί να προστατευτεί έναντι του κράτους αλλά και των λοιπών φορέων δημόσιας εξουσίας. Κάτι τέτοιο, βέβαια δεν ισχύει και στην σχέση μεταξύ των ιδιωτών, αυτό ονομάζεται “τριτενέργεια”. Στις συγκεκριμένες σχέσεις υπάρχουν και ισχύουν οι κανόνες του ιδιωτικού και ποινικού δικαίου. Στο άρθρο 14 του Συντάγματος κατοχυρώνονται όχι μόνο τα ατομικά δικαιώματα αλλά και μια θεσμική εγγύηση, ότι ο τύπος είναι ελεύθερος. Από την συγκεκριμένη, διακήρυξη της ελευθερίας του τύπου προκύπτουν οι παρακάτω έννομες ενέργειες:

A) «Ούτε υποχρέωση ιδιωτών προς πληροφόρηση του τύπου ούτε ακόμη λιγότερο αγωγή αξίωση του τύπου έναντι ιδιωτών προς πληροφόρηση μπορεί να αυναχθεί από το άρθρο 14 παρ.2 εδ.1.»³⁰ Επίσης, όσον αφορά τη θεσμική εγγύηση, δεν μπορεί κανένας ο οποίος ασκεί το δημοσιογραφικό επάγγελμα, να αποκλειστεί από κάποια δημόσια πολιτική συγκέντρωση, ή δημόσια θεατρική παράσταση, αν και δεν έχει αξίωση ελεύθερης εισόδου, από τη στιγμή που γενικότερα είναι αναγκαία η πληρωμή εισητηρίου.

---

³⁰ Δαγτόγλου, ό. π.,σελ 614, εδ.733.

Β) «Υποχρέωση δημοσιεύσεως (ιδίως πολιτικής) διαφημίσεως , μπορεί να έχει μια εφημερίδα ή ένα περιοδικό, μόνο εάν έχει μονοπωλιακή θέση στον τόπο εκδόσεως ή στην ειδικότητά του.»³¹

Γ) ‘Εσωτερική ελευθερία’, με τον όρο αυτό, εννοούμε πως την ελευθερία του τύπου δεν μπορεί να την επικαλεστεί ο συντάκτης έναντι του εκδότη του εντύπου. Αυτό γιατί, θα δημιουργούσε πολλά προβλήματα στην οργάνωση του τύπου, αλλά συγχρόνως θα δημιουργούσε και πολλές οικονομικές διαδορές στην επιχείρηση. Άλλωστε είναι εντελώς αντίθετο, με την ιδέα της ελευθερίας του καθαρά ιδιωτικού βίου. Άρα, πάντα με το άρθρο 14, ο συντάκτης δεν είναι σε θέση να αναθέσει καθήκοντα σε άλλους, ακόμη κ εάν το άρθρο είναι δικό του. Το συγκεκριμένο όμως δικαίωμα ανήκει αποκλειστικά στον φορέα του επιχειρηματικού κινδύνου, οποίος μπορεί να διορίσει συντάκτες και να αναθέσει αρμοδιότητες στα κατάλληλα πρόσωπα που κρίνει ο ίδιος. Αυτή όμως η διάταξη, δεν απαγορεύει στους συντάκτες να έχουν τις δικές τους γνώμες, τις δικές τους συνειδήσεις και τις δικές τους πεποιθήσεις ακόμη και εάν είναι αντίθετες με του ιδιοκτήτη/εκδότη του εντύπου.

---

³¹Δαγτόγλου, ό. π., σελ 614, εδ.734.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ

4.1 : ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ – ΕΣΔΑ

Το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, αναφέρει χαρακτηριστικά στην παράγραφο 1:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας».

Στο άρθρο 10 της ΕΣΔΑ λοιπόν, ορίζεται η ελευθερία πληροφορίας και μετέπειτα της διασυνοριακής ελευθερίας, δηλαδή η ελευθερία συλλογής πληροφοριών, ιδεών ή ειδήσεων καθώς και διαδόσεως και πωλήσεως του εντύπου ανεξαρτήτως συνόρων. Η συγκεκριμένη κατοχύρωση καλύπτει όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης απαγορεύοντας έτσι την όποια παρέμβαση διεθνών ή εθνικών αρχών, με σκοπό την εξασφάλιση της προστασίας σε υπερσυνοριακό επίπεδο.³² Η ελευθερία της έκφρασης και η ελευθερία του τύπου συγκροτείται με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, η οποία υπάγεται στο Σύνταγμα αλλά υπερτερεί των νόμων, βάση του άρθρου 28 , παρ. 1 του Συντάγματος και μπορεί μόνο να διευρύνει αλλά όχι να συρρικνώσει τη συνταγματική προστασία της ελευθερίας του τύπου.

4.2 : ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ - ΔΙΚΑΙΟ Ε.Ε

Η εχθρότητα και όχι μόνο, πολλών καθεστώτων σε ολόκλητο τον κόσμο, ευθύνεται που ακόμα και τώρα η ελευθερία του τύπου δεν έχει καθιερωθεί σε διεθνές επίπεδο. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1950 για τα ανθρώπινα δικαιώματα, κατοχυρώνει την ελευθερία της γνώμης και της πληροφορίας αλλά δεν αναφέρεται

---

³² Ιωάννης Κ.Καράκωστας, Το Δίκαιο των Μ.Μ.Ε, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή,2005, σελ. 28

καθόλου στην ελευθερία του τύπου. Αργότερα το 1980, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, επεσήμανε την αναγκαιότητα και την ιδιαίτερη σημασία της ελευθερίας του τύπου.

Γενικότερα, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, η οποία συμφωνεί με το Σύνταγμα, έχει την ικανότητα να διευρύνει τη συνταγματική προστασία της ελευθερίας του τύπου. Με τον όρο διεύρυνση, εννοείται στο άρθρο 10, η κατοχύρωση της πληροφορίας αλλά και της διασυνοριακής ελευθερίας. Διασυνοριακή ελευθερία, θεωρείται η ελευθερία συλλογής πληροφοριών και όχι μόνο, ανεξάρτητα από τα σύνορα.

Τέλος, ο Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατοχυρώνει επίσης με το άρθρο 11 παρ.2, ότι « η ελευθερία των μέσων μαζικής ενημερωσης και η πολυφωνία τους είναι σεβαστές»³³.

4.3 : ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ - ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Η ελευθερία του τύπου διακηρύχθηκε στην Ελλάδα για πρώτη φορά στο συνταγματικό σχέδιο του Ρήγα Βελεστινλή και με το άρθρο η' του συντάγματος του Άστρους, του 1823, όπου έλεγε χαρακτηριστικά : «Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να κοινοποιώσιν άλλως τε και δια των τύπων τας δοξασίας των, αλλά με τους ακόλουθους τρεις όρους : α'- Να μην γίνεται λόγος κατά της χριστιανικής θρησκείας, β' - Να μην αντιβαίνωσιν εις τας κοινώς αποδεδειγμένας αρχάς της ηθικής, γ' - Να αποφεύγωσιν πάσαν προσωπικήν ύβριν». ³⁴ Το 1827, το άρθρο 26 του συντάγματος της Τροιζηνίας πρόσθεσε την απαγόρευση της λογοκρισίας. Το άρθρο 10 του συντάγματος εν συνεχεία, ακολούθησε το υπόδειγμα του άρθρου 18 του βελγικού συντάγματος του 1831, απαγορεύοντας και την εγγυοδοσία. Η σημερινή ωστόσο, διάταξη υπάρχει στο άρθρο 14 του συντάγματος του 1864, όπου κατοχυρώνει την ελευθερία του τύπου απαγορεύοντας όχι μόνο την λογοκρισία όπως προαναφέρθηκε, αλλά και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο, ακόμη περιόρισε τις κατασχέσεως εντύπων και τις περιέβαλε με συγκεκριμένες εγγυήσεις.

Η αναθεώρηση του 1911, πρόσθεσε στο άρθρο 14 τη απαγόρευση δημοσιεύσεως εντύπων που αναφέρονται σε στρατιωτικές κινήσεις ή έργα οχυρώσεως, με αυτές τις διατάξεις καθιέρωσε την αλληλέγγυη αστική ευθύνη κάθε εκδότη εφημερίδας αλλά

---

³³ Δαγτόγλου, ό.π., σελ. 568, εδ.677α

³⁴ Δαγτόγλου, ό. π., σελ 561, 673

και του συγγραφέα να μην αναφέρεται στον ιδιωτικό βίο. Όσον αφορά στο Σύνταγμα του 1952, στο άρθρο 14 επετράπη η κατ' εξαίρεση κατάσχεση εντύπων σε πιο πολλές περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα για πρώτη φορά προέβλεψε την δικαστική παύση εφημερίδας αλλά και την απαγόρευση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, καθώς και την επανόρθωση ανακριβών δημοσιογραφικών δημοσιευμάτων. Σε αντίθεση με το σύνταγμα του 1927, όρισε πως τα αδικήματα του τύπου είναι αυτόφωρα.

Εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου, της αυγουστιανής δικτατορίας, της κομμουνιστικής ανταρσίας έως και την κατάρρευση της Απριλιανής Δικτατορίας (1936 - 1974), όλα αυτά ήταν χρόνια ανελευθερίας του τύπου. Βέβαια, η νομοθεσία της ανελευθερίας του τύπου διαρκεί σε μεγάλο βαθμό ακόμα και σήμερα, όμως αυτό δεν επηρεάζει τον τύπο, διότι η νομοθεσία αυτή δεν εφαρμόζεται ως επί το πλείστον.

Το παρόν και ισχύον Σύνταγμα του 1975, διατήρησε την περιοριστική διατύπωση του άρθρου 14, του Συντάγματος του 1952. Πρόσθεσε ωστόσο, την εξουσιοδότηση ως προς τον νομοθέτη να ορίσει τις προϋποθέσεις και τα προσόντα ασκήσεως του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Ακόμη, πρόσθεσε και έναν περιορισμό ο οποίος αφορά την ενίσχυση της ελευθερίας του τύπου, την δυνατότητα δηλαδή του νομοθέτη να προσδιορίσει ότι τα μέσα χρηματοδότησης εφημερίδων αλλά και περιοδικών πλέον να γίνονται γνωστά.³⁵ Μέχρι στιγμής από τις τρεις αναθεωρήσεις του παρόντος Συντάγματος η πρώτη (1986) και η τρίτη (2008) δεν έθιξαν τις διατάξεις για τον τύπο αλλά και την ραδιοτηλέοραση των άρθρων 14 & 15. Σε αντίθεση με την δεύτερη αναθεώρηση του Συντάγματος (2001), όπου αντικατέστησε τις διατάξεις του άρθρου 14, παρ. 5, 7 και 9, αλλά και του άρθρου 15, παρ. 2, με αποτέλεσμα οι νέες διατάξεις του άρθρου 14 να αναφέρονται σε όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (έντυπα και ηλεκτρονικά), ενώ στο άρθρο 15 αναφέρεται μόνο η ραδιοτηλέοραση.

Στο άρθρο 14 του Συντάγματος, παρ. 1 διατυπώνεται το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, με την παρακάτω χαρακτηριστική διατύπωση : « Έκαστος δύναται να δημοσιεύη προφορικός, εγγράφως και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρών τους νόμους του Κράτους».³⁶ Πιο συγκεκριμένα, στην παρ. 1 του άρθρου 14 του Συντάγματος αναφέρεται χαρακτηριστικά, πως το ατομικό δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης είναι αναπόσπαστο κομμάτι για τα θεμέλια μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Από το 1789 μάλιστα, το άρθρο 11 της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη ανέφερε χαρακτηριστικά ότι : «Η ελεύθερη επικοινωνία των σκέψεων και των απόψεων είναι ένα από τα πολυτιμότερα δικαιώματα του

---

³⁵ Δαγτόγλου, ό. π., σελ 562, εδ. 674

³⁶ Φ.Σπυρόπουλος, Ξ.Κοντιάδης, Χ.Ανθόπουλος, Γ.Γεραπετρίτης, ό.π., σελ.315, εδ.4

ανθρώπου»³⁷. Έτσι λοιπόν και για την ύπαρξη και διατήρηση της κοινής γνώμης είναι απαραίτητη και η ελευθερία της έκφρασης. Η μοναδική ωστόσο, αλλαγή που επέφερε η διάταξη του άρθρου 14 παρ. 1 του Συντάγματος του 1975 σχετικά με την έκταση της κατοχύρωσης της ελευθερίας της έκφρασης, ήταν ο τονισμός της ενεργητικής μορφής της, με την χαρακτηριστική αντικατάσταση του ρήματος «δημοσιεύει» από τα ρήματα «εκφράζει» και «διαδίδει».³⁸

Βάση λοιπόν, του άρθρου 14, παράγραφος 1 του Συντάγματος για την ορθή λειτουργία της ελευθερίας της γνώμης και της πνευματικής κίνησης, απαραίτητη είναι η ενεργητική/ατομική διάσταση της επικοινωνίας και η παθητική/κοινωνική διάσταση. Με την ενεργητική/ατομική διάσταση της επικοινωνίας, οποιοσδήποτε έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, της διαμόρφωσης και της διάδοσης των πληροφοριών χωρίς καμία απαγόρευση, περενόχληση ή ακόμη κ έννομη συνέπεια. Η έκφραση ή ο λόγος του καθενός μπορεί να γίνει με οποιονδήποτε τρόπο επιλέξει ο δικαιούχος, όπως, γραπτώς, προφορικώς ή ακόμη και με κάποιο έγγραφο, στα οποία συγκαταλέγονται οι εφημερίδες, τα περιοδικά, κ.λ.π. Ωστόσο, από την άλλη δεν υποχρεούται ο καθένας να εκφράσει τη γνώμη του. Αυτή είναι η ενεργητική/ατομική διάσταση της επικοινωνίας.

Κατά την παθητική/κοινωνική διάσταση της επικοινωνίας, απαραίτητη προϋπόθεση της ελευθερίας της έκφρασης είναι η παθητική πληροφόρηση του κοινού, η οποία μάλιστα προϋποθέτει την πολυφωνία των πηγών πληροφόρησης. Κοινώς, η παράφραγος 1 του άρθρου 14 του Συντάγματος, καθιερώνει την θεσμική εγγύηση της γνώμης, η οποία περιλαμβάνει κάθε μέσω επηρεασμού της κοινής γνώμης, όπως είναι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η παθητική/κοινωνική αυτή πλευρά, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως κοινωνικό δικαίωμα.

4.3.1 Σύνταγμα

Το ισχύον Ελληνικό Σύνταγμα, στο άρθρο 14, πιο συγκεκριμένα ορίζει, για την ελευθερία του τύπου:

1. Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους.

---

³⁷ Ο.π, σελ 314 εδ. 2

³⁸ Ο.π, σελ 315 εδ. 4

2. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται.

3. Η κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων, είτε πριν από την κυκλοφορία είτε ύστερα από αυτή, απαγορεύεται.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η κατάσχεση, με παραγγελία του εισαγγελέα, μετά την κυκλοφορία:

α) για προσβολή της χριστιανικής και κάθε άλλης γνωστής θρησκείας,

β) για προσβολή του προσώπου του Προέδρου της Δημοκρατίας,

γ) για δημοσίευμα που αποκαλύπτει πληροφορίες για τη σύνθεση, τον εξοπλισμό και τη διάταξη των ενόπλων δυνάμεων ή την οχύρωση της Χώρας ή που έχει σκοπό τη βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος ή στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του Κράτους,

δ) για άσεμνα δημοσιεύματα που προσβάλλουν ολοφάνερα τη δημόσια αιδώ, στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος.

4. Σ' όλες τις περιπτώσεις της προηγούμενης παραγράφου ο εισαγγελέας, μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από την κατάσχεση, οφείλει να υποβάλει την υπόθεση στο δικαστικό συμβούλιο, και αυτό, μέσα σε άλλες είκοσι τέσσερις ώρες, οφείλει να αποφασίσει για τη διατήρηση ή την άρση της κατάσχεσης, διαφορετικά η κατάσχεση αίρεται αυτοδικαίως. Τα ένδικα μέσα της έφεσης και της αναίρεσης επιτρέπονται στον εκδότη της εφημερίδας ή άλλου εντύπου που κατασχέθηκε και στον εισαγγελέα.

5. Καθένας ο οποίος θίγεται από ανακριβές δημοσίευμα ή εκπομπή έχει δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση πλήρους και άμεσης επανόρθωσης. Καθένας ο οποίος θίγεται από υβριστικό ή δυσφημιστικό δημοσίευμα ή εκπομπή έχει, επίσης, δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση άμεσης δημοσίευσης ή μετάδοσης της απάντησης. Νόμος ορίζει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται το δικαίωμα απάντησης και διασφαλίζεται η πλήρης και άμεση επανόρθωση ή η δημοσίευση και μετάδοση της απάντησης.

6. Το δικαστήριο, ύστερα από τρεις τουλάχιστον καταδίκες μέσα σε μία πενταετία για διάπραξη των εγκλημάτων που προβλέπονται στην παράγραφο 3, διατάσσει την οριστική ή προσωρινή παύση της έκδοσης του εντύπου και, σε βαριές περιπτώσεις, την απαγόρευση της άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος από το πρόσωπο

που καταδικάστηκε, όπως νόμος ορίζει Η παύση ή η απαγόρευση αρχίζουν αφότου η καταδικαστική απόφαση γίνει αμετάκλητη.

7. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την αστική και ποινική ευθύνη του τύπου και των άλλων μέσων ενημέρωσης και με την ταχεία εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων.

8. Νόμος ορίζει τις προϋποθέσεις και τα προσόντα για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος.

9. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η οικονομική κατάσταση και τα μέσα χρηματοδότησης των μέσων ενημέρωσης πρέπει να γίνονται γνωστά, όπως νόμος ορίζει. Νόμος προβλέπει τα μέτρα και τους περιορισμούς που είναι αναγκαίοι για την πλήρη διασφάλιση της διαφάνειας και της πολυφωνίας στην ενημέρωση. Απαγορεύεται η συγκέντρωση του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της αυτής ή άλλης μορφής. Απαγορεύεται ειδικότερα η συγκέντρωση περισσότερων του ενός ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης της αυτής μορφής, όπως νόμος ορίζει. Η ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης μέσων ενημέρωσης είναι ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του εταίρου, του βασικού μετόχου ή του διευθυντικού στελέχους επιχείρησης που αναλαμβάνει έναντι του Δημοσίου ή νομικού προσώπου του ευρύτερου δημόσιου τομέα την εκτέλεση έργων ή προμηθειών ή την παροχή υπηρεσιών. Η απαγόρευση του προηγούμενου εδαφίου καταλαμβάνει και κάθε είδους παρένθετα πρόσωπα, όπως συζύγους, συγγενείς, οικονομικά εξαρτημένα άτομα ή εταιρείες. Νόμος ορίζει τις ειδικότερες ρυθμίσεις, τις κυρώσεις που μπορεί να φθάνουν μέχρι την ανάκληση της άδειας ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού και μέχρι την απαγόρευση σύναψης ή την ακύρωση της σχετικής σύμβασης, καθώς και τους τρόπους ελέγχου και τις εγγυήσεις αποτροπής των καταστρατηγήσεων των προηγούμενων εδαφίων.

4.3.2 : ΚΟΙΝΟΙ, ΤΥΠΙΚΟΙ Ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

Ο τύπος δεν είναι υπεράνω των νόμων. Ως μέθοδος και τρόπος έκφρασης δεν απαλλάσσει κανένα πολίτη από το να υπακούει στους γενικούς νόμους της χώρας του. Η συγκεκριμένη συνταγματική διάταξη, εμπεριέχει μια γενική επιφύλαξη νόμου, στην οποία υπάγεται η ελευθερία του τύπου στους γενικούς νομικούς κανόνες συμβίωσης. Με αυτή την έννοια η ελευθερία του τύπου δεν απαλλάσσεται από τις δεσμεύσεις των γενικών νόμων. Βάσει του άρθρου 14, παρ. 1 του Συντάγματος, οι «Νόμοι του Κράτους» είναι οι «τυπικοί νόμοι», οι οποίοι ψηφίζονται από την ίδια την Βουλή, πάντα κατά την νομοθετική διαδικασία που ορίζει το Σύνταγμα. Αυτοί

μάλιστα, εφόσον ψηφιστούν εκδίδονται και δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, σκοπό να έχουν όσοι επιθυμούν πρόσβαση σε αυτούς.

Στην χώρα μας ωστόσο επικράτησε, πως οι νόμοι, που ρυθμίζουν και περιορίζουν τα ατομικά δικαιώματα ενδέχεται να είναι και «ουσιαστικοί». Δηλαδή, κανονιστικές πράξεις της διοικήσεως, οι οποίες είναι νομοθετικά εξουσιοδοτημένες. Η συγκεκριμένη άποψη ωστόσο, αμφισβητείται, διότι θεωρείται πως «εξασθενίζει την συνταγματική προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και κατ' επέκταση δεν συμβιβάζεται με το σύστημα του ισχύοντος Συντάγματος, που επιβάλει την ψήφιση των νόμων σχετικά με την άσκηση και την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων από την ίδια την ολομέλεια της Βουλής.»³⁹

Έτσι λοιπόν, ως «Νόμοι του Κράτους», θεωρούνται μόνο οι προσωπικά και αντικειμενικά γενικοί νόμοι, που δεν στρέφονται ενάντια κατά ορισμένου προσώπου ή εντύπου, αλλά ούτε και κατά κάποιας συγκεκριμένης γνώμης, αλλά προστατεύουν ένα έννομο αγαθό, ανεξάρτητα απο κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο ή και άποψη.

---

³⁹ Δαγτόγλου, ό. π., σελ 617-618, εδ. 738

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Στο άρθρο 14 του Συντάγματος υπάρχει η διάκριση γενικών και ειδικών περιορισμών του τύπου, πάντα στο μέτρο προστασίας των έννομων αυτών αγαθών, χωρίς να προσβάλλεται ο γενικός πυρήνας της προστασίας του τύπου. Δεν πρέπει κοινώς, να απαγορεύουν την ελευθερία του τύπου ούτε να επιβάλλουν την ιδιωτική ή κρατική μονοπώληση της έκδοσης, σύνταξης ή διάδοσης εντύπων και ακόμα πιο συγκεκριμένα, των πολιτικών εφημερίδων και περιοδικών, διότι κάτι τέτοιο θα θεωρούνταν αντισυνταγματικό. Και κάτι τέτοιο δεν θα ήταν ορθό από τη στιγμή που το ίδιο το Σύνταγμα επιδιώκει να διαφυλάξει και να εξασφαλίσει την ελευθερία του τύπου με στόχο τη σωστή και εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας και τη συνοχή του κοινωνικού συνόλου.

5.1 : Γενικοί περιορισμοί σύμφωνα με το Σύνταγμα

5.1.1 Ελευθερία του τύπου και ιδιωτική ζωή:

Οι γενικοί περιορισμοί είναι εκείνοι, στους οποίους υπάγεται κάθε διάδοση και έκφραση της γνώμης ή της πληροφορίας με οποιονδήποτε τρόπο θελήσει ο καθένας. Σε κάθε περίπτωση, ειδικά η επιλογή του τύπου ως μεθόδου και τρόπου έκφρασης γνώμης ή διάδοσης πληροφοριών δεν απαλλάσσει από την υποχρέωση τήρησης των γενικών νόμων του κράτους. Κοινώς, η ελευθερία του τύπου υπάγεται σε περιορισμούς που επιβάλλονται από τους γενικούς νόμους, οι οποίοι είναι νόμοι του κράτους. Με την έννοια «νόμοι του κράτους», εννούμε τους γενικούς νόμους οι οποίοι δεν στρέφονται κατά ορισμένου προσώπου ή εντύπου αλλά αντιθέτως διαφυλάσσουν κάθε έννομο αγαθό, ανεξάρτητα από συγκεκριμένη γνώμη ή πρόσωπο, όπως για παράδειγμα ποινικοί νόμοι των οποίων η παραβίαση επισύρει την επιβολή ποινών.

Οι γενικοί περιορισμοί που επιβάλλουν οι νόμοι του κράτους δεν επιτρέπεται βέβαια σε καμία περίπτωση να προσβάλλουν τον απαραβίαστο πυρήνα της ελευθερίας του τύπου. Η αρχή της αναλογικότητας είναι θεμελιώδης και σύμφωνα με αυτήν οι γενικοί περιορισμοί της ελευθερίας του τύπου οι οποίοι πηγάζουν από τους νόμους του κράτους πρέπει να εφαρμόζονται εάν και μόνο εάν είναι αναγκαίοι και πρόσφοροι για τη σκοπούμενη προστασία του έννομου αγαθού το οποίο συγκρούεται με το αγαθό της ελευθερίας του τύπου, καθώς επίσης οι εν λόγω περιορισμοί να μην είναι δυσανάλογα επαχθείς συγκριτικά με το τελικό αποτέλεσμα που επιδιώκεται ή επιτυγχάνεται.

Άλλωστε, η ακραία ποινικοποίηση του δικαίου που ρυθμίζει τα θέματα του τύπου θίγει τελικώς τον πυρήνα της ελευθερίας του τύπου από τη στιγμή που ένα υπερβολικά αυστηρό κατασταλτικό σύστημα αποβαίνει εξίσου ανελεύθερο με το απαγορευόμενο από το Σύνταγμα προληπτικό σύστημα.

Διευκρινίζεται ότι οι νόμοι του κράτους τους οποίους πρέπει να τηρεί ο τύπος σύμφωνα με το άρθρο 14 του Συντάγματος είναι εκείνοι οι νόμοι που συνάδουν, δηλαδή που είναι σύμφωνοι, με το ίδιο το Σύνταγμα. Σύμφωνα επίσης με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, οι νομοθετικοί περιορισμοί της ελευθερίας της γνώμης και της πληροφορίας πρέπει να είναι αναγκαίοι σε μία δημοκρατική κοινωνία.

Ιδιαίτερο είναι το ζήτημα των περιορισμών στην ελευθερία του τύπου που σχετίζονται με την προστασία, άλλως το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής. Το έννομο αγαθό του ιδιωτικού βίου προστατεύουν και οι διεθνείς διακηρύξεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς και από το άρθρο 57 του αστικού κώδικα περί προστασίας της προσωπικότητας, στην οποία περιλαμβάνεται και η προστασία του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής.

Το έννομο αγαθό του απορρήτου του ιδιωτικού βίου προσβάλλεται όταν κάποιος γνωστοποιεί στοιχεία της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής χωρίς την άδεια του θιγόμενου προσώπου. Από την άλλη πλευρά, ο τύπος έχει δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού. Κατά συνέπεια συγκρούεται το ατομικό δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής των ατόμων με το δημόσιο συμφέρον για ενημέρωση του κοινού. Η σύγκρουση αυτή είναι δυνατόν να λυθεί με μία στάθμιση των δύο αυτών εννόμων αγαθών. Ωστόσο η στάθμιση δεν είναι δυνατόν να γίνει εκ των προτέρων με γενικό και αφηρημένο τρόπο αφού κανένα από τα δύο έννομα συμφέροντα δεν είναι εξ ορισμού υπέρτερο ή υποδεέστερο του άλλου. Η στάθμιση είναι δυνατή μόνο στο πλαίσιο εξειδίκευσης των δύο εννόμων αγαθών, όπως π.χ. η νομοθετικά απαγορευμένη δημοσίευση στον τύπο λεπτομερών στοιχείων σε περιπτώσεις αυτοκτονίας ή δίκης διαζυγίου. Γενικότερα, η στάθμιση θα πρέπει κάθε φορά να επιδιώκεται ενόψει της εκάστοτε συγκεκριμένης περίπτωσης που ανακύπτει.

Ειδική περίπτωση συνιστά η δημοσιότητα της πολιτικής διαδικασίας και του πολιτικού βίου. Στη δημοκρατία τυχόν μέτρα που περιορίζουν σημαντικά τη δημοσιότητα του πολιτικού βίου πρέπει να είναι αυστηρά οριοθετημένα, καθώς το τεκμήριο τίθεται υπέρ της δημοσιότητας του βίου όσων επιλέγουν να εκτεθούν στον πολιτικό στίβο. Χωρίς αυτό να σημαίνει πλήρη δημοσιοποίηση της ιδιωτικής ζωής των συμμετεχόντων στα κοινά. Σε κάθε περίπτωση και σε κάθε εποχή τα κριτήρια είναι μεταβλητά. Αυτό που το Σύνταγμα προστατεύει απόλυτα είναι ένας απαραβίαστος πυρήνας της ιδιωτικής ζωής που καθορίζεται από την ίδια την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και βρίσκεται υπεράνω οποιουδήποτε ενδιαφέροντος πληροφόρησης του κοινού.

Η αποκάλυψη στοιχείων της ιδιωτικής ζωής ενός ανθρώπου στο κοινό δεν δικαιολογείται εάν δεν συνδέεται είτε με τη συμπεριφορά του εν λόγω ανθρώπου (π.χ.

όταν επιδιώκει την αυτοπροβολή του), είτε με το δημόσιο συμφέρον αλλά αποτελεί καθαρή σκανδαλοθηρία. Συνεπώς, το ενδιαφέρον του κοινού για την αποκάλυψη της ιδιωτικής ζωής κάποιου ατόμου είναι δικαιολογημένο μέχρι κάποιο βαθμό. Έτσι λοιπόν, ο τύπος δεν επιτρέπεται να δημοσιοποιήσει κάποια φωτογραφία, τηλεφωνικές επικοινωνίες, σκίτσο ενός προσώπου χωρίς την άδειά του και αυτό γιατί πάντοτε προηγείται η προστασία της προσωπικότητας σε αντίθεση με τα οικονομικά οφέλη που μπορεί να έχει ο τύπος μετά την δημοσίευση. Μάλιστα, ορισμένοι νομοθετικοί περιορισμοί δημοσιεύσεως στον τύπο ειδήσεων ή απεικονίσεων, είναι προστατευμένοι και από το Σύνταγμα.

Τέτοιοι περιορισμοί, που αφορούν την ιδιωτική ζωή είναι οι παρακάτω:

A) Η απαγόρευση δημοσιεύσεως, κατά την διάρκεια ή το πέρας οποιασδήποτε ποινικής δίωξης και η διάρευση πληροφοριών επ' αυτού ή ακόμα και η αποκάλυψη ταυτότητας των θυμάτων.

B) Η απαγόρευση δημοσιεύσεως, οποιασδήποτε ποινικής δίωξης και η διέρευση στοιχείων σχετικά με την υπόθεση.

Γ) Η απαγόρευση δημοσιεύσεως «επί δικών περί διαζυγίου ή ακυρώσεως γάμου πληροφοριών για την ουσία της υπόθεσης»⁴⁰.

Δ) Η απαγόρευση δημοσιεύσεως, «επί δικών περί αμφισβητήσεως, αποκηρύξεως ή αναγνώρισεως πατρότητας πληροφοριών για την ουσία της υποθέσεως ή άμεσων ή έμμεσων πληροφοριών για την ταυτότητα ενός των διαδίκων».⁴¹

E) Η απαγόρευση δημοσιεύσεως λεπτομερειών σχετικά με τα αίτια ή τον τρόπο στον οποίο το θύμα οδηγήθηκε στην αυτοκτονία ή στην απόπειρα αυτοκτονίας.

5.1.2: Ελευθερία του τύπου και προσωπικότητα

Για την σωστή λειτουργία της δικαιοσύνης έχουν θεσπιστεί επίσης κάποιοι περιορισμοί, που έχουν να κάνουν με τις δημοσιεύσεις στον τύπο και την

---

⁴⁰ Δαγτόγλου, ό.π., σελ 628, εδ. 750

⁴¹ Δαγτόγλου, ό.π., σελ 628, εδ. 750

προσωπικότητα του ατόμου, είτε πρόκειται για το θύμα είτε για τον κατηγορούμενο και είναι οι παρακάτω :

Α) «Η απαγόρευση, μετά από εισαγγελική απόφαση, κάθε δημοσιεύσεως σχετικά με την ενεργούμενη ανάκριση ή άλλη πράξη της ποινικής διαδικασίας, καθώς και φωτογραφιών των υπόπτων, των θυμάτων ή άλλων εξεταζόμενων προσώπων».

Β) «Η απαγόρευση δημοσιεύσεως κατηγορητηρίου βουλεύματος και όποιου εγγράδου αφορά την επί πλημμελήματι ή κακουργήματι διαδικασία πριν την ανάγνωση του σε δημόσια συνεδρίαση του δικαστηρίου».

Γ) «Η απαγόρευση δημοσιεύσεως, εφόσον εκκρεμεί ποινική υπόθεση και μέχρις εκδόσεως τελεσίδικης αποφάσεως επ' αυτής οποιουδήποτε χαρακτηρισμού του κατηγορουμένου ως ενόχου».

Δ) «Η απαγόρευση δημοσιεύσεως εκθέσεως περί της διασκέψεως του δικαστηρίου ή των ενόρκων ή δικαστικής συνεδριάσεως που διεξήχθει κεκλεισμένων των θυρών ή οποιουδήποτε εγγράφου ή αγορεύσεως ή καταθέσεως σε μια τέτοια δίκη, εκτός εάν επιτρέψει την δημοσίευση το δικαστήριο».

Ε) «Η απαγόρευση δημοσιεύσεως πληροφοριών ή εικόνων για την κολάσιμη ή μη συμπεριφορά ανηλίκου, ή εις βάρος ανηλίκου, οι οποίες μπορούν να βλάψουν την εν γένει εξέλιξή του»^{42, 43}

---

⁴² Δαγτόγλου, ό. π.,σελ 629 - 630, εδ. 751

⁴³ Ό.π, σελ. 629-630, εδ. 751

5.1.3: Ελευθερία του τύπου και δημοσίευση εμπιστευτικού εγγράφου ή πληροφοριών

Σοβαρά προβλήματα υπάρχουν επίσης και στις δημοσιεύσεις εμπιστευτικών εγγράφων ή πληροφοριών, τα οποία προέρχονται από κάποιον, ο οποίος ασκεί δημόσιο λειτούργημα και η συγκεκριμένη πληροφορία ήταν γνωστή ή το έγγραφο εμπιστευτικό σ' αυτό το πρόσωπο μόνο λόγω της ιδιότητάς του. Πιο συγκεκριμένα, ο Κανονισμός Λειτουργίας του Υπουργικού Συμβουλίου ορίζει ότι, «τα επίσημα πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου είναι και παραμένουν απόρρητα για τριάντα χρόνια. Αποσπάσματα χορηγούνται μόνο αν τα ζητήσει μέλος της Κυβερνήσεως ή υφυπουργός, αλλά δεν μνημονεύουν τη συζήτηση και τις απόψεις που διατυπώθηκαν»⁴⁴.

Επίσης, σύμφωνα με το Σύνταγμα, υπάρχει και η απαγόρευση δημοσίευσεως συζητήσεων, εγγράφων ακόμα και πληροφοριών που υποβλήθηκαν στο υπουργικό συμβούλιο, διότι με την δημοσίευση όλων αυτών δεν θα υπήρχε εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου. Η μόνη εξαίρεση που υπάρχει στην δημοσίευση πληροφοριών και εγγράφων σχετικά με την προδοσία της χώρας και των εγκλημάτων περί την υπηρεσία, βάσει του Συντάγματος, είναι μόνο όταν αυτά που έχουν διαρεύσει, είναι αντισυνταγματικά ή η συμπεριφορά της κυβέρνησης θεωρείται παράνομη ή ακόμα και ενός δημόσιου οργανισμού.

5.2: Ειδικοί περιορισμοί σύμφωνα με το Σύνταγμα

Οι ειδικοί περιορισμοί της ελευθερίας του τύπου δεν έχουν κάποιο κοινό σημείο με τους γενικούς περιορισμούς, διότι αφορούν κατ' αποκλειστικότητα τον τύπο. Οι συγκεκριμένοι περιορισμοί δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να θεσπιστούν από κάποιον νομοθέτη, παρά μόνο να εφαρμοστούν στο βαθμό που επιτρέπεται από το ίδιο το Σύνταγμα. Οι ειδικοί περιορισμοί οι οποίοι αφορούν τον τύπο στο παρόν ελληνικό Σύνταγμα είναι πάρα πολλοί σε σχέση με άλλα συντάγματα των δυτικών δημοκρατιών. Ωστόσο, δεν ισχύουν οι περιορισμοί αυτοί για τα έντυπα, τα οποία είναι κατά κύριο λόγο έργα τέχνης ή επιστήμης, διότι η προστασία της τέχνης και της επιστήμης γίνεται από το άρθρο 16, παράγραφος 1 του Συντάγματος και δεν

---

⁴⁴ Ο.π, σελ. 630, εδ. 752

υπόκειται σε ειδικούς περιορισμούς. Το σημαντικότερο σύνολο ειδικών περιορισμών που αφορούν τον τύπο αναφέρεται στην κατ' εξαίρεση επιτρεπόμενη κατάσχεση με εισαγγελική παραγγελία μετά την κυκλοφορία του εντύπου.

Βάσει του άρθρου 14 παρ. 3, ένα έντυπο μπορεί να κατασχεθεί υπό συγκεκριμένους χρονικούς (μετά την κυκλοφορία), διαδικαστικούς (εισαγγελική παραγγελία) και αντικειμενικούς όρους, ήτοι:

Α) «Για προσβολή της χριστιανικής και κάθε άλλης γνωστής θρησκείας». Με αυτό τον όρο, στο ισχύον Σύνταγμα, προστατεύεται όχι μόνο η χριστιανική θρησκεία αλλά και οποιαδήποτε άλλη.

Β) «Για προσβολή του προσώπου του Προέδρου της Δημοκρατίας». Ο συγκεκριμένος όρος, αναφέρεται συγκεκριμένα στο πρόσωπο του Προέδρου της Δημοκρατίας και όχι στο αξίωμα του, αλλά ούτε αναφέρεται και στα λοιπά μέρη της οικογένειάς του.

Γ) «Για δημοσίευμα που αποκαλύπτει πληροφορίες για τη σύνθεση, εξοπλισμό και διάταξη των ενόπλων δυνάμεων ή την οχύρωση της χώρας». Η κατάσχεσή του, σε αυτή την περίπτωση γίνεται όταν ο τύπος αποκαλύπτει μια μυστική πληροφορία, η οποία δεν έπρεπε να γνωστοποιηθεί.

Δ) «Για δημοσίευμα... που έχει σκοπό τη βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος ή στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του κράτους». Και μάλιστα σε αντίθεση με το Σύνταγμα του 1952, το παρόν Σύνταγμα δεν επιτρέπει την κατάσχεση εντύπου «ένεκα δημοσιεύματος αποτελούντος πρόκλησιν εις διάπραξιν εγκλήματος εσχάτης προδοσίας».

Ε) «Για άσεμνα δημοσιεύματα που προσβάλλουν ολοφάνερα τη δημόσια αιδώ, στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος»⁴⁵. Ωστόσο μέχρι τα Συντάγματα του 1844 και 1864, δεν συνέδεαν την ελευθερία του τύπου με την σεμνότητα και την ηθική. Με την αναθεώρηση όμως του Συντάγματος το 1911, μέχρι και σήμερα ένα άσεμνο δημοσίευμα προκαλεί πολλές αντιδράσεις. Με τον όρο «άσεμνο», ορίζεται από το άρθρο 30, του νόμου 5060/1931 ως: «Άσεμνα, είναι τα χειρόγραφα, έντυπα, εικόνες

---

⁴⁵ Δαγτόγλου, σελ: 635, εδ: 765

και λοιπά αντικείμενα, οσάκις, συμφώνως προς το κοινόν αίσθημα, προσβάλλωσι την αιδώς»^{46, 47}.

Όλα τα αδικήματα του τύπου μέχρι και το Σύνταγμα του 2001, άρθρο 14 παρ.7, αναγνωρίζονταν ως αυτόφωρα. Ο συγκεκριμένος όρος, σημαίνει ότι, ανεξάρτητα από τον χρόνο τελέσεως του αδικήματος, υπόκεινται στους κανόνες συνοπτικής διαδικασίας που διέπουν τα εγκλήματα που διαπιστώθηκαν «εν τω πράττεσθαι» ή τελέστηκαν πρόσφατα⁴⁸. Πλέον όμως με την αναθεώρηση του Συντάγματος δεν υφίσταται αυτός ο όρος και ο νομοθέτης εξουσιοδοτείται να αποφασίσει για το συγκεκριμένο αδίκημα.

Σημαντικό τέλος να σημειωθεί ότι το σύνολο των διατάξεων του άρθρου 14 του Συντάγματος δύναται να ανασταλούν εξ ολοκλήρου σε περίπτωση εξωτερικού ή εσωτερικού κινδύνου που απειλεί, μεταξύ άλλων, την κυριαρχία και τα εδαφικά δικαιώματα της χώρας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 48 του Συντάγματος (κατάσταση πολιορκίας).

---

⁴⁶ Ό.π, σελ: 638, εδ. 765

⁴⁷ Ό.π, σελ: 635-637, εδ. 760, 761, 762, 764, 765

⁴⁸ Ό.π, σελ : 641, εδ. 768

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Αντικείμενο της συγκεκριμένης εργασίας αποτέλεσε η μελέτη της ελευθερίας του τύπου, με ιδιαίτερη έμφαση στους περιορισμούς αλλά και τα όρια της ελευθερίας της έκφρασης και της γνώμης.

Ο τύπος αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία και θεμέλια της σύγχρονης Δημοκρατίας. Ωστόσο, σε αρκετές χώρες της υφηλίου υφίσταται βάνανους περιορισμούς λόγω ανελεύθερων καθεστώτων που επιδιώκουν την επιβολή τους μέσω του απόλυτου ελέγχου του τύπου για άσκηση φόβου και προπαγάνδας.

Συμπεραίνεται ότι ο ρόλος του τύπου είναι η ενημέρωση και η πληροφόρηση του κοινού με σκοπό ο καθένας μας να μπορεί να διαμορφώσει τη γνώμη του. Ωστόσο, για να μπορέσει ο αποδέκτης της πληροφορίας να διαμορφώσει ορθή άποψη, θα πρέπει να μην παραπλανάται από ψευδείς και ανακριβείς ειδήσεις. Για να αποφευχθεί λοιπόν κάτι τέτοιο είναι απαραίτητοι ορισμένοι περιορισμοί στην ελευθερία του τύπου. Περιορισμοί που αφενός θα αποσκοπούν στην εξασφάλιση της έκφρασης ελεύθερης γνώμης από κάθε άνθρωπο και αφετέρου θα καλλιεργούν ένα περιβάλλον πρόσφορο για την ανάπτυξη υπεύθυνης δημοσιογραφίας.

Γενικά, ο τύπος οφείλει να είναι ανεξάρτητος από οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα, να ενισχύει την αλήθεια και να σέβεται την προσωπικότητα του κάθε ανθρώπου. Σε αντίθετη περίπτωση, η λειτουργία του δεν συνάδει με ένα δημοκρατικό και σύγχρονο φιλελεύθερο κράτος, όπως είναι και η Ελλάδα.

Βιβλιογραφία

- Ιωάννης Κ. Καρακώστας, Το δίκαιο των Μ.Μ.Ε, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2005
- Κώστα Γ. Μαυριά – Αντώνη Μ. Παντελή, Συνταγματικά Κείμενα, Τόμος Πρώτος, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2007
- Π.Δ Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2010
- Φ. Σπυρόπουλος, Ξ. Κοντιάδης – Χ. Ανθόπουλος, Γ. Γεραπετρίτης, Σύνταγμα κατ' άρθρο Ερμηνεία, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

Ηλεκτρονικές Πηγές

- www.hellenicparliament.gr
- humanrights.com/
- https://el.wikisource.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AD%CF%82%CE%A3%CF%8D%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%BF_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B1_%CE%91%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1
- www.refworld.org